

ZWIEDŹ NAJSŁYNNIEJSZE REZYDENCJE KRÓLEWSKIE

Skarby rezydencji królewskich w Polsce

Na kartach tej broszury odkryjesz pięć najbardziej znanych rezydencji królewskich w Polsce.

Opracowanie powstało w ramach programu „Darmowy listopad” 2020, który miał wyjątkowo formułę online.

Akcja obejmowała:

- › Zamek Królewski na Wawelu
- › Zamek Królewski w Warszawie
- › Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie
- › Muzeum Zamkowe w Malborku
- › Zamek Królewski w Sandomierzu

Zapraszamy do zwiedzania!

Czy wiesz, że...

Program „Darmowy listopad”, prowadzony od 2012 r., to jedno z najważniejszych wydarzeń promujących siedziby polskich monarchów, zabytki i muzealne zbiory. Jej organizatorem jest Minister Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu. Celem akcji jest edukacja poprzez sztukę, zwiększenie dostępności do narodowych instytucji kultury oraz wzrost uczestnictwa w kulturze.

 Wirtualny spacer
z Małgorzatą Kożuchowską

 „Darmowy listopad”
w rezydencjach królewskich

 Interaktywne
menu

Spis treści

Zamek Królewski na Wawelu

- 05 Historia obiektu
- 07 Sylwetki mieszkańców
- 15 Najcenniejsze eksponaty
- 25 Ciekawostki architektoniczne
- 27 Zdarzyło się w rezydencji
- 29 Plan wycieczki

Zamek Królewski w Warszawie

- 31 Historia obiektu
- 33 Sylwetki mieszkańców
- 35 Najcenniejsze eksponaty
- 45 Ciekawostki architektoniczne
- 47 Zdarzyło się w rezydencji
- 49 Plan wycieczki

Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie

- 51 Historia obiektu
- 53 Sylwetki mieszkańców
- 57 Najcenniejsze eksponaty
- 61 Ciekawostki architektoniczne
- 63 Zdarzyło się w rezydencji
- 65 Plan wycieczki

Zamek Królewski w Malborku

- 67 Historia obiektu
- 69 Sylwetki mieszkańców
- 71 Najcenniejsze eksponaty
- 77 Ciekawostki architektoniczne
- 81 Zdarzyło się w rezydencji
- 83 Plan wycieczki

Muzeum Zamkowe w Sandomierzu

- 85 Historia obiektu
- 87 Sylwetki mieszkańców
- 91 Najcenniejsze eksponaty
- 95 Ciekawostki architektoniczne
- 97 Zdarzyło się w rezydencji
- 99 Plan wycieczki

Zamek Królewski na Wawelu

Witaj w Zamku Królewskim na Wawelu. Skaliste wzniesienie górujące nad zakolem Wisły już od wczesnego średniowiecza stanowiło siedzibę władzy świeckiej i duchownej, a badania archeologiczne dowodzą obecności człowieka na tym obszarze od epoki paleolitu.

Szczególny rozkwit przeżywał Wawel w wiekach XIV-XVI. Przekształcono wówczas zbyt ciasny już, gotycki zamek w renesansową siedzibę należącą do najwspanialszych w środkowej Europie.

Z początkiem XX stulecia podjęto monumentalny program odnowy królewskiej siedziby, a po odzyskaniu przez Polskę niepodległości przekształcono ją w muzeum.

Dziś wzgórze wawelskie jest tym dla Krakowa, czym Akropol dla starożytnych Aten lub Wzgórze Kapitołińskie dla Rzymu.

16 faktów z historii

- X/XI w.**
Powstała rotunda Najświętszej Marii Panny, która do 1517 roku pełniła funkcję kaplicy pałacowej.
- XI w.**
W najwyższym punkcie wzgórza została wzniesiona tzw. sala o 24 słupach (palatium).
- 2. poł. XI w.**
Wawel zaczął pełnić funkcję siedziby polskich władców.
- 2. poł. XIV w.**
Za czasów króla Kazimierza Wielkiego dokonano przekształcenia romańskiej zabudowy, wznosząc nową siedzibę w stylu gotyckim.
- I poł. XV w.**
Za panowania króla Władysława Jagiełły kontynuowano rozbudowę zamku. Powstała wtedy tzw. Wieża Duńska.
- 1499**
Podczas pożaru zamek uległ licznym zniszczeniom.
- 1502-1549**
Przebudowa zamku w stylu renesansowym, rozpoczęta przez króla Aleksandra Jagiellończyka i kontynuowana przez króla Zygmunta I Starego.
- 1595**
W kolejnym pożarze spłonął północno-wschodni narożnik zamku, a jego odbudowę w stylu wczesnobarokowym zlecił król Zygmunt III Waza.
- 1796**
Wawel zajęły wojska austriackie, a w 1798 roku wydano dekret przekazujący cały obiekt na koszty dla wojska.
- 1905, 1910, 1911**
Wojsko austriackie opuściło Wawel, co umożliwiło rozpoczęcie prac porządkowych i renowacji zabytkowej zabudowy wzgórza.
- 1917**
Prof. Adolf Szyszko-Bohusz w pełni odsonił relikty i zrekonstruował rotundę Najświętszej Marii Panny.
- 1918-1920**
Zwierzchnictwo nad zamkiem przejęły władze polskie i stał się on gmachem reprezentacyjnym Naczelnika Państwa.
- 1918**
Rotunda Najświętszej Marii Panny została po raz pierwszy udostępniona publiczności.
- 1923**
Zamek zaczął pełnić funkcję siedziby reprezentacyjnej Prezydenta II Rzeczypospolitej.
- 1939-1945**
Wawelski zamek stał się siedzibą Generalnego Gubernatora Hansa Franka.
- 1945**
Wawel został samodzielnym muzeum o charakterze rezydencji historycznej.

Mieszkali w rezydencji

Od Mieszka I do Zygmunta III Wazy

W X i XI wieku pierwsi Piastowie obrali Wawel za jedną ze swoich siedzib.

Podczas rządów **Kazimierza Odnowiciela** Wawel uzyskał rangę pierwszego grodu państwa i stał się ważnym ośrodkiem polityczno-administracyjnym.

W 1138 roku **Bolesław Krzywousty** wyznaczył Kraków na siedzibę księcia seniora, a w 1257 roku **Bolesław Wstydlivy** lokował Kraków na prawie magdeburskim, co dodatkowo utwierdziło rangę grodu.

Szczególnie ważnym wydarzeniem na Wawelu była koronacja **Władysława Łokietka** w 1320 roku. To pierwszy tego typu obrzęd, mający miejsce w katedrze krakowskiej.

Zamek zamieszkiwany był przez następców **Władysława Łokietka** – od **Kazimierza III Wielkiego**, przez władców z dynastii Jagiellonów, po **Zygmunta III Wazę**.

Czy wiesz, że...

W 1609 roku Zygmunt III Waza wraz z dworem wyjechał do Warszawy, która zaczęła przejmować funkcję miasta stołecznego. Kraków w dalszym ciągu pozostał stolicą państwa, a zamek pełnił funkcję rezydencji królewskiej.

 List Zygmunta Augusta

 W 500 rocznicę urodzin króla Zygmunta Augusta
- dr hab. Marek Janicki (1)

 W 500 rocznicę urodzin króla Zygmunta Augusta
- dr hab. Marek Janicki (2)

Kazimierz Wielki (1310-1370)

Ostatni król z dynastii Piastów. Podczas swojego panowania dążył do ujednolicenia prawa, wydał przywileje dla Żydów, kładł nacisk na rozwój gospodarczy kraju, zakładał nowe miasta i wzmocnił obronność kraju. Po raz pierwszy w dziejach Polski utworzył skarb państwa. Rozbudował królewską rezydencję. W 1364 roku założył Uniwersytet Krakowski oraz uczestniczył w konsekracji katedry, której budowę rozpoczęto jeszcze za panowania jego ojca, Władysława Łokietka. Władca ufundował do niej okazałe drzwi żelazne z powtarzającym się inicjałem jego imienia. W tym samym roku na zamku wawelskim odbył się słynny zjazd monarchów, podczas którego miały miejsce turnieje, zabawy, igrzyska i liczne uczty (najsłynniejsza u Wierzyńska).

Kazimierz
Wielki

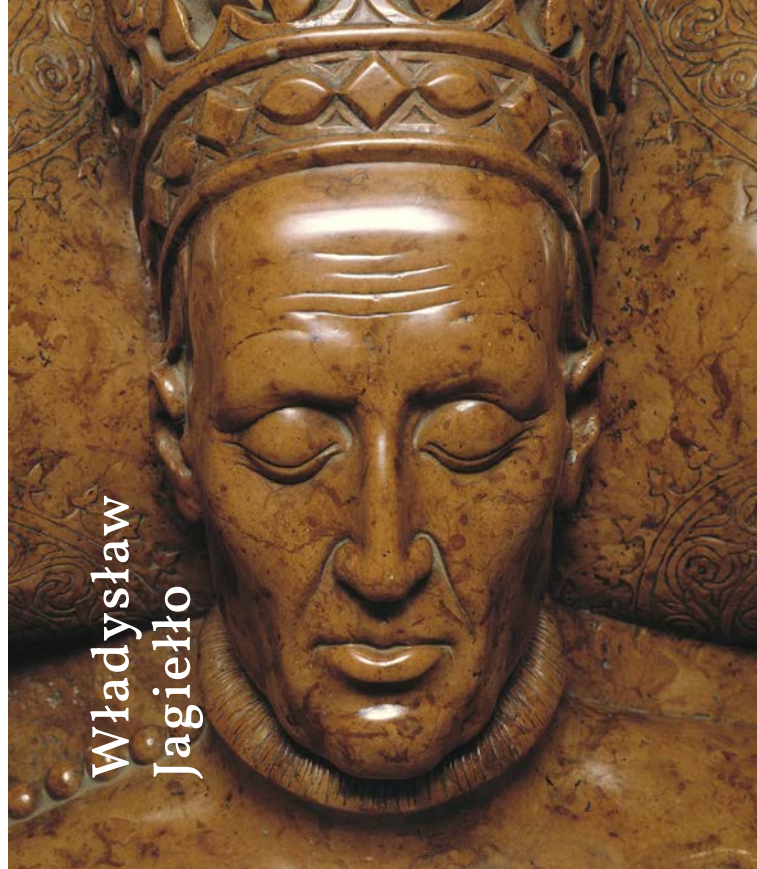
Jadwiga Andegaweńska

Jadwiga Andegaweńska (1374-1399)

Córka Ludwika Węgierskiego i królowa Polski od 1384 roku. W 1386 roku została żoną Władysława II Jagiełły. Po ślubie i koronacji Władysława zachowała swoje uprawnienia monarsze. Zajmowała się działalnością polityczną, m.in. pertraktowała z Krzyżakami i odzyskała Ruś Halicko-Włodzimierską. Zajmowała się też działalnością dobroczynną i zakładała szpitale. Pochowana została w katedrze wawelskiej. Dziś relikwie królowej znajdują się u stóp gotyckiej rzeźby Chrystusa Ukrzyżowanego. Zgodnie z przekazami historycznymi Jadwiga często się tutaj modliła i dostąpiła wizji mistycznej, podczas której cudowny wizerunek Jezusa przemówił do niej i nakłonił do poślubienia księcia litewskiego Jagiełły.

Władysław Jagiełło

Władysław Jagiełło (1362-1434)

Jeden z najwybitniejszych władców Polski i Litwy. Po przyjęciu chrztu i koronacji rozpoczął chrystianizację Litwy. W 1410 roku pokonał Krzyżaków w bitwie pod Grunwaldem, uważanej za jedną z największych bitew średniowiecznej Europy. W 1400 roku odnowił Uniwersytet Krakowski, będąc wykonawcą woli małżonki, która przeznaczyła na to część swojego majątku osobistego. Para królewska wydała akt fundacyjny dla kolegium psalterzystów w katedrze wawelskiej. Rozbudowano także północno-wschodni narożnik zamku. Powstał wtedy wykusz, zwany obecnie Kurzą Stopką oraz wieża, zwana Duńską. Na polecenie władcy wzmocniono fortyfikacje zamku – rozbudowano system fortyfikacji wraz z (nieistniejącym już) zespołem bramy dolnej.

Zygmunt I Stary (1467-1548)

Za jego panowania zreformowano system monetarny i włączono do Polski Mazowsze, co zakończyło proces jednoczenia ziem polskich po rozbiciu dzielnicowym. W 1525 roku, na mocy postanowień traktatu krakowskiego, zakończono wojnę z Krzyżakami i przekształcono państwo zakonne w świeckie księstwo, lenne wobec Polski. Wówczas Albrecht Hohenzollern złożył Zygmuntowi I Staremu hołd na rynku krakowskim. Panowanie Zygmunta I było jednym z najświetniejszych okresów kultury polskiej, w czym miał udział sam król jako mecenas sztuki. Z jego inicjatywy wykonano renesansową oprawę nagrobka Jana Olbrachta, przebudowano zamek w stylu renesansowym oraz wzniesiono mauzoleum rodu Jagiellonów, zwane Kaplicą Zygmuntowską. Król powołał też kolegium rorantystów oraz ufundował dzwon „Zygmunt”.

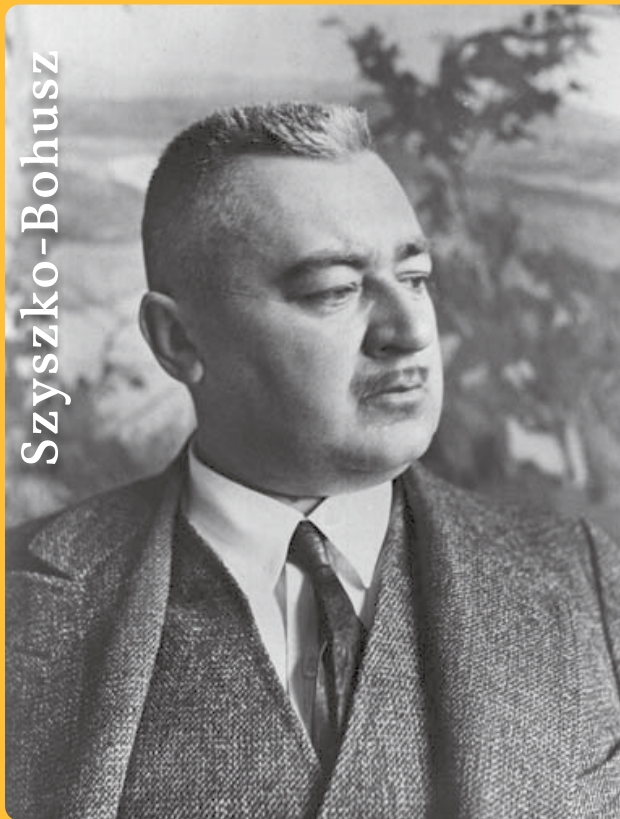

Zygmunt II August (1520-1572)

Za jego rządów w Rzeczypospolitej przeprowadzono wiele pożytecznych reform podatkowych i gospodarczych. W polityce zagranicznej władca doprowadził do włączenia części Inflant do Polski. Był zwolennikiem przekształcenia unii personalnej z Wielkim Księstwem Litewskim w unię realno-personalną, co nastąpiło w 1569 roku w Lublinie. Chcąc ugruntować panowanie Polski nad Morzem Bałtyckim, rozpoczął budowę pierwszej polskiej floty wojennej. W 1558 roku powołał pocztę, która miała służyć utrzymaniu kontaktów dyplomatycznych i gospodarczych z innymi krajami europejskimi. Władca był kolekcjonerem i miłośnikiem sztuki, otaczał opieką wybitnych twórców. Ozdobił rezydencję wawelską kolekcją arrasów, zamówioną w najlepszych warsztatach tkackich Brukseli. Wraz z jego bezpotomną śmiercią wygasła męska linia dynastii Jagiellonów.

Adolf

Szysko-Bohusz

Adolf Szysko-Bohusz (1893-1948)

Profesor Politechniki Lwowskiej, Uniwersytetu Jagiellońskiego i Akademii Sztuk Pięknych. Należał do najaktywniejszych architektów w dziedzinie konserwacji i restauracji zabytków w okresie dwudziestolecia międzywojennego w Polsce. Kierownik odnowienia zamku w latach 1916-1939. Autor czterech koncepcji uporządkowania wzgórz oraz restauracji wnętrz zamkowych. Twórca rezerwatów archeologiczno-architektonicznych wokół rotundy Najświętszej Marii Panny oraz kościoła św. Gereona.

Jerzy

Szablowski

Jerzy Szablowski (1906 -1989)

Historyk sztuki. Od 1952 roku dyrektor Państwowych Zbiorów Sztuki, do którego włączono Muzeum Historii Wawelu. W latach 1956-1963 odnowił skrzydło zachodnie pałacu renesansowego i budynku bramnego prowadzącego na dziedziniec arkadowy zamku, czym zakończył dzieło przywracania świetności królewskiej rezydencji podjęte na początku XX wieku. Dzięki jego staraniom powróciła z Kanady na Wawel najcenniejsza część zasobów muzealnych m.in. miecz koronacyjny zw. Szczercbem (1959) i kolekcja arrasów króla Zygmunta Augusta (1961). Udostępnił dla zwiedzających wiele wystaw stałych i czasowych.

Najcenniejsze eksponaty

Katalog arrasów króla Zygmunta Augusta

Historia arrasów Zygmunta Augusta

Studia Waweliana: arrasy

Arras – Dzieje rajske

Arrasy króla Zygmunta Augusta

Wawelskie arrasy to wielobarwne tkaniny dekoracyjne, wykonane z nici wełnianych, jedwabnych, srebrnych i złotych. Powstały na zamówienie króla Zygmunta Augusta. Na kolekcję składa się kilka serii: arrasy biblijne, werdiury i groteski. Wiadomo, że pierwszy raz arrasy z przedstawieniami Dziejów Pierwszych Rodziców i Dziejów Noego, ozdobiły wnętrza zamku podczas ślubu Zygmunta Augusta z Katarzyną Habsburżanką (30 lipca 1553 roku).

Czy wiesz, że...

Król Zygmunt August w swoim testamencie przekazał arrasy Rzeczypospolitej. Po III rozbiorze Polski kolekcja trafiła do Rosji, skąd odzyskano ją po podpisaniu traktatu Ryskiego. W czasie II wojny światowej kolekcję ewakuowano do Kanady. Arrasy ponownie znalazły się na Wawelu w 1961 roku.

Arras z herbami Polski i Litwy oraz z postacią Cerery

Arras – Jednoróżec-żyrafa i rys

Arrasy Zygmunta Augusta są najkosztowniejszymi dziełami, które mogły zdobyć rezydencje w XVI wieku. To największa jednorodna kolekcja wykonana na życzenie jednego władcy. Wyróżnia się bogactwem kompozycji, rozmiarów i mistrzostwem wykonania. Jest symbolem Złotego Wieku Rzeczypospolitej, dowodem potęgi i smaku artystycznego ostatnich Jagiellonów, a także świadectwem patriotyzmu, państwowości i ciągłości kultury.

Głowy wawelskie

Renesansowe głowy wawelskie to 30 zachowanych spośród 193 rzeźb. Są umieszczone w stropie Sali Poselskiej. Wykonano je w drewnie lipowym i pokryto barwną polichromią. Przedstawiają kobiety i mężczyzn w różnym wieku, o zindywidualizowanej mimice i nakryciach głowy. Rzeźby powstały na zlecenie Zygmunta I Starego, aby zdobić jedną z najbardziej reprezentacyjnych sal Zamku. Prace nad stropem ukończono w 1540 roku.

Wawelskie głowy są wyjątkowym i niespotykanym przykładem renesansowej rzeźby w Polsce. Zachowały się pomimo zniszczenia większości wyposażenia. To jeden z nielicznych oryginalnych elementów wystroju renesansowego zamku. Rzeźby przypominają o smaku artystycznym ostatnich Jagiellonów i wspaniałym wyposażeniu wawelskiej rezydencji.

Studia Waweliana: Renesansowe głowy wawelskie

Strona WWW zamku: Rzeźba

Kobieta z podwiąką na ustach

Brodaty mężczyzna w berecie na czapce z nausznikami

Postać mitologiczna - kobieta ze skrzydełkami nad czołem

Obrazy z kolekcji Lanckorońskich

Kolekcja Lanckorońskich w Zamku Królewskim na Wawelu to 87 obrazów z wieków od XIII do XVIII. Zgromadził je Karol Lanckoroński. Dzieła powstały w różnych ośrodkach sztuki włoskiej i hiszpańskiej – niektóre z nich to fragmenty skrzyń posagowych czy ołtarzy. Wśród twórców obrazów należy wyróżnić nazwiska, takie jak Simone Martini, Jacopo del Sellaio, Bernardo Daddi, Vittore Crivelli i Dosso Dossi.

Dosso Dossi, Jowisz malujący motyle, ok. 1524 r.

Czy wiesz, że...

Kolekcja jest największym w Polsce zbiorem wczesnego malarstwa włoskiego. Wyróżnia się poziomem artystycznym. Oglądanie obrazów w niewielkim studio pozwala na intymną relację widza z dziełami.

Kolekcja Karola Lanckorońskiego powstała dzięki jego zainteresowaniu sztuką antyku i wczesnego renesansu. Był też mecenasem artystów. Lanckoroński odziedziczył zbiory po przodkach i powiększał je na przełomie XIX i XX wieku. Obrazy zostały przekazane na Wawel w 1994 roku przez córkę kolekcjonera, Karolinę Lanckorońską.

Kolekcja Lanckorońskich

Namioty tureckie

Kolekcja reprezentuje zbiory sztuki wschodniej prezentowane w zamku. Namioty są przykładem ruchomej architektury, której używało tureckie wojsko. Ich przeznaczenie było różne. Służyły celom reprezentacyjnym, mieściły sypialnie, kuchnie, łazienki czy „szopy” dla wojska. Wykonali je bliskowschodni namiotnicy w XVII i początkach XVIII wieku. Na Wawel trafiły w XX stulecie.

W skład kolekcji wchodzi trofea – pamiątki zwycięskiej bitwy pod Wiedniem w 1683 roku – triumfu króla Jana III Sobieskiego. Zbiory nie są historycznie związane z Zamkiem Królewskim na Wawelu, ale stanowią przykład zainteresowania sztuką wschodu w dawnej Rzeczypospolitej. Pierwsza wystawa prezentująca te niezwykle dzieła została otwarta w 1965 roku.

Namioty tureckie z kolekcji Zamku Królewskiego na Wawelu to najbardziej reprezentacyjny zbiór tego typu dzieł w kolekcjach europejskich. Są wspaniałym przykładem różnorodności form ruchomej architektury i doskonałym odzwierciedleniem artystycznych umiejętności wschodnich rzemieślników. Wyróżniają się wielkością, bogactwem dekoracji i zastosowaną kolorystyką.

Sztuka Wschodu

Sztuka Wschodu – namioty tureckie

Karty pracy: namioty tureckie

Szczerbiec

Szczerbiec to miecz koronacyjny królów Polski. Po raz pierwszy został użyty do tego obrzędu przez Władysława Łokietka (20 stycznia 1320 roku). Miecz jest jedynym zachowanym insygnium koronacyjnym dynastii piastowskiej. Używano go podczas tej ceremonii nieprzerwanie – poza koronacją Augusta III i Stanisława Leszczyńskiego – do czasów Stanisława Augusta Poniatowskiego w 1764 roku.

Miecz powstał prawdopodobnie około połowy XIII wieku. Nie jest pewne dla kogo go wykonano. Przypuszczalnie pełnił funkcję miecza sprawiedliwości lub miał związek z zakonami powołanymi do obrony Ziemi Świętej.

Czy wiesz, że...

Od koronacji Władysława Łokietka Szczerbiec przechowywano w Skarbcu Koronnym na Wawelu. W 1795 roku został skradziony przez Prusaków. Potem znajdował się w rękach prywatnych kolekcjonerów i w petersburskim Ermitażu. Polacy odzyskali go w 1928 roku.

Szczerbiec ma walory artystyczne, symboliczne i historyczne. Jest wspaniałym świadectwem polskiej państwowości i kultury oraz symbolem suwerenności władzy.

Studia Waweliana: Szczerbiec

Studia Waweliana: Nowe badania nad Szczerbcem

Strona WWW Zamku: Militaria

Ciekawostki architektoniczne

Palatium – tzw. sala o 24 słupach wzniesiona została prawdopodobnie w XI wieku w najwyższym punkcie wzgórza. Była budowlą dwupoziomową na planie prostokąta. Jej przyziemie, podzielone 24 słupami podtrzymującymi sklepienie, mogło pełnić funkcję cellarium (z j. łac. piwnica). Na górnym poziomie znajdowała się aula, w której przyjmowano gości i odbywały się ceremonie. Budowla odkryta została w latach 1919-1921 przez prof. Adolfa Szyszko-Bohusza.

Rotunda Najświętszej Marii Panny z przełomu X i XI wieku, wybudowana na planie tetrakonchy, posadowiona bezpośrednio na skale wapiennej. Do 1517 roku pełniła funkcję kaplicy pałacowej. W 1807 roku, w czasie kiedy na Wawelu stacjonowały wojska austriackie, została wyburzona do poziomu ówczesnego dziedzińca. Pełne odsłonięcie relikwów i rekonstrukcję rotundy zawdzięczamy prof. Adolfowi Szyszko-Bohuszowi. Publiczności została udostępniona po raz pierwszy w październiku 1918 roku.

Sala Kazimierza Wielkiego
– Skarbiec

Za czasów panowania króla Kazimierza Wielkiego, w połowie XIV wieku, dokonano przekształcenia romańskiej zabudowy, wznosząc nową siedzibę w stylu gotyckim. Nieregularny dziedziniec został otoczony nowymi budynkami. Pozostałością gotyckiego zamku jest **Sala Kazimierza Wielkiego** (obecna część ekspozycji Skarbca Koronnego).

Wieża Duńska, której nazwa pochodzi od króla duńskiego Eryka Pomorskiego. Przybył on w 1424 roku na koronację Sonki Holszańskiej, czwartej żony Władysława Jagiełły. W tym czasie powstała ciosowa kamienna elewacja. W latach 1922-1924 na najwyższych kondygnacjach prof. Adolf Szyszko-Bohusz zrekonstruował loggię.

Rotunda Najświętszej Marii Panny

Wieża Duńska

Zdarzyło się w rezydencji

Odzyskanie arrasów

Zamówione przez króla Zygmunta Arrasy zostały zrabowane przez władze carskie po III rozbiore Polski. Ważnym wydarzeniem dla historii i kultury polskiej był ich powrót do Rzeczypospolitej, na mocy Traktatu Ryskiego z 1921 roku, z terenów dzisiejszej Rosji i Ukrainy.

Przedsięwzięcie to wcale nie było proste, dlatego utworzono komisję, która miała za zadanie pracować wyłącznie nad poszukiwaniem i naukowym opracowywaniem zrabowanych dzieł sztuki i zabytków, a więc i arrasów. Polscy eksperci natrafili w swojej pracy na szereg utrudnień, związanych m.in. z niespójnym prawem miejscowym czy kłopotliwym stanowiskiem przedstawicieli rosyjskich muzeów, bibliotek i archiwów.

Dzięki pracy i wysiłkom polskich ekspertów, naukowców i specjalistów w latach 1921-1928 udało się odzyskać 136 arrasów ze zrabowanej w 1795 roku kolekcji Zygmunta Augusta. Powracające ze Związku Radzieckiego transporty polskiego mienia kulturalnego, magazynowane w tym czasie w Zamku Królewskim w Warszawie, ze względu na swoją liczbę zaczęły stanowić problem. W związku z tym należało ustalić podział dóbr pomiędzy odpowiednie muzea i instytucje. Co do arrasów decyzja była jednomyślna – arrasy miały powrócić na Wawel.

Czy wiesz, że...

Część arrasów została uszkodzona. Tkaniny pocięto – wyciętymi fragmentami obijano oparcia krzesel lub po prostu bordiury usuwano, gdy pomieszczenia, w których chciano je zawiesić okazywały się zbyt niskie.

Czy wiesz, że...

Dziś do sumy 136 arrasów przechowywanych w Zamku Królewskim na Wawelu należy dodać arras arkadowy znajdujący się w Rijksmuseum oraz arras o tematyce biblijnej (Upadek moralny ludzkości), który jest obecnie własnością Zamku Królewskiego w Warszawie. Do skompletowania całości kolekcji brakuje jeszcze prawdopodobnie 19 dzieł. Niestety nieznaną są losy arrasów, które nie powróciły do Polski.

Plan wycieczki

10 obowiązkowych punktów

- **Dziedziniec zewnętrzny**
Zwany także Miasteczkiem Wawelskim. Do początku XIX wieku znajdowało się tu ok. 30 budynków i dwa kościoły. Część budowli została wyburzona przez Austriaków. Dziś mieści się tu rezerwat architektoniczno-archeologiczny.
- **Baszty obronne**
Należały do systemu obronnego wawelskiego wzgórza. Zbudowane – od strony zachodniej – baszta zwana Łódzięską (najstarsza) i południowej – baszty tzw. ogniowe Senatorska i Sandomierska, które powstały w XV wieku. Ta ostatnia jest udostępniona do zwiedzania w sezonie letnim.
- **Wystawa Wawel Zaginiony**
Prezentuje najstarszą historię Wawelu z rotundą p.w. Najświętszej Marii Panny, przedmiotami codziennego użytku, kaflami znalezionymi na terenie wzgórza i renesansowymi detalami architektonicznymi zgromadzonymi w lapidarium. Są tu też gipsowe odlewy rzeźb z kaplicy Zygmuntowskiej.
- **Kaplica Zygmuntowska**
Zbudowana przy katedrze przez włoskiego architekta Bartłomieja Berrecciego na zlecenie króla Zygmunta I Starego jako mauzoleum rodowe (1519-1533). Wyróżnia się kopułą połączoną z inicjatywą królowej Anny Jagiellonki.
- **Brama Berrecciego**
Dwukondygnacyjny budynek bramny prowadzący na dziedziniec arkadowy, zaprojektowany przez Bartłomieja Berrecciego. W XVI wieku komnaty w tym budynku należały do królowej i jej dworu. Dziś znajduje się w nich wystawa „Sztuka Wschodu”.
- **Dziedziniec arkadowy**
Ma kształt nieregularnego czworoboku. Powstał w latach 1504-1536, kiedy przestrzeń między budynkami zamknięto ścianą parawanową. Otoczony został trzema poziomami krużganków, które na drugim piętrze ozdobił wspinał się fryzem namalowanym w latach 1535-1536 przez Dionizego Stubę.

- **Wystawa Skarbiec Koronny i Zbrojownia**
Usytuowana na parterze we wschodnio-północnej części zamku, gdzie zachowały się średniowieczne pomieszczenia, pełniące niegdyś rolę Skarbcza Koronnego. To tu od XIV wieku, aż do rabunku skarbcza przez wojska pruskie w 1795 roku, przechowywano polskie insygnia koronacyjne. Dziś możemy w tym miejscu zobaczyć m.in. miecz koronacyjny Szczerbiec.
- **Wystawa Komnaty Reprezentacyjne**
Mieści się na II piętrze zamku. Możemy tu podziwiać komnaty nawiązujące do wnętrza rezydencji monarszej z XVI i XVII wieku. Ich wyposażenie stanowią m.in. arras z kolekcji króla Zygmunta Augusta.
- **Wystawa Sztuka Wschodu. Namioty tureckie**
Przedstawia kolekcję sztuki orientalnej. Prezentowane na dwóch piętrach zabytki to zdobycze wojenne spod Wiednia i Parkanów – chorągwie, namioty i szable (tzw. Kara Mustafy) oraz przykłady pasji kolekcjonerskiej.
- **Ogrody królewskie**
Nawiązują do renesansowych założeń ogrodowych. Na tarasie górnym odtworzono, na podstawie badań archeologicznych, układ ceglanych ścieżek biegnących pomiędzy rabatami skrzyniowymi i parterami ornamentowymi. Piękne partery ornamentowe znajdziemy także na tarasie dolnym.

Znajdź nas w sieci

Informacje kontaktowe

Wystawy i godziny otwarcia

Jak dojechać

Strona Zamku Królewskiego na Wawelu

Profil na Facebooku

Konto na Instagramie

Blog edukacyjny

Zamek Królewski w Warszawie

Odwiedź Zamek Królewski w Warszawie – dawną rezydencję polskich królów i siedzibę sejmu. Obiekt, zburzony w 1944 roku, został odbudowany od podstaw, głównie ze składek społecznych.

Odtworzone wnętrza, nawiązujące do czasów ostatniego króla Polski – Stanisława Augusta, przypominają ważne dla historii Polski wydarzenia i prezentują dzieła najwyższej klasy artystycznej. Zachwyca również zrekonstruowane otoczenie rezydencji.

Burzliwa historia budowli ściśle splata się z tragicznymi losami naszego kraju, ale obrazuje też siłę i niezłomność Polaków, dla których zamek warszawski zawsze był symbolem suwerenności i niepodległości.

 Filmowe zaproszenie do wnętr zamu cz. 1
prof. Wojciech Fałkowski

 Filmowe zaproszenie do wnętr zamu cz. 2
prof. Wojciech Fałkowski

10 faktów z historii

- XIV w.**
Zamek był siedzibą książąt mazowieckich.
- 1. poł. XIV w.**
Wzniesiono pierwszą na tym terenie budowlę kamienno-ceglaną, którą była Wieża Wielka.
- XIV/XV w.**
Książę mazowiecki Janusz I Starszy buduje w pobliżu Wieży Wielkiej gotycki ceglany dwór zwany Curia Maior.
- 1587-1632**
Za panowania Zygmunta III Wazy budynek został znacząco rozbudowany i przybrał formę budowli na planie pięcioboku.
- 1600-1619**
Zamek stał się oficjalną rezydencją polskich monarchów, miejscem obrad sejmu oraz centrum administracyjnym i kulturalnym kraju.
- 1655-1660**
W czasie potopu szwedzkiego zamek został doszczętnie zniszczony, a świetność odzyskał za panowania Augusta II i Augusta III z dynastii Wettynów.
- 2. poł. XVIII w.**
Stanisław August nadał przywracał rezydencji blask, m.in. gruntownie przebudowując wnętrza apartamentów na pierwszym piętrze.
- 1926-1939**
W tych latach w zamku mieszkał i urzędował Ignacy Mościcki, prezydent Rzeczypospolitej Polskiej odrodzonej w 1918 roku.
- 13-18 września 1944**
Pod koniec Powstania Warszawskiego Zamek Królewski został wysadzony w powietrze i całkowicie zniszczony.
- Styczeń 1971**
Podjęto decyzję o odbudowie zamku. Dla publiczności otworzono go w 1984 roku.

Mieszkali w rezydencji

W zamku na przestrzeni wieków zamieszkiwało wielu władców i różne osobistości ważne dla historii Polski. Jednak dwaj królowie zapisali się szczególnie w dziejach rezydencji warszawskiej.

Zygmunt III Waza

Był królem polskim w latach 1587–1632. Przeniósł swoją rezydencję z Krakowa do Warszawy po 1611 roku. Rozbudował zamek w okazałą budowlę pięcioskrzydłową. Za jego panowania Rzeczpospolita osiągnęła swój największy obszar. Walcząc o zachowanie praw do korony szwedzkiej wciągnął państwo polskie w długotrwały konflikt militarny z tym krajem. Podczas jego panowania trwała także wojna polsko-turecka, zwana też chocimską (1620–1621).

Zygmunt III
Waza

Stanisław
August

Stanisław August

Był królem polskim w latach 1764–1795. To ostatni władca Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Na jego panowanie przypadły trzy rozbiory i utrata niepodległości naszego państwa, ale także – uchwalenie Konstytucji 3 maja oraz powołanie Komisji Edukacji Narodowej. Organizował obiady czwartkowe, na które zapraszał uczonych, pisarzy i poetów. Był wielkim mecenasem nauki, literatury i sztuki, czego odbiciem jest jego Królewski Apartament.

Czy wiesz, że...

Portret Stanisława Augusta w stroju koronacyjnym, namalowany przez Baciarellego, zyskał status oficjalnego wizerunku monarchy. Obraz ukazuje króla w przestrzeni reprezentacyjnego wnętrza. Po lewej stronie, na czerwonej poduszce widać regalia królewskie, po prawej – fragment królewskiego tronu.

Najcenniejsze eksponaty

Sala Tronowa

Sala Tronowa jest jednym z najbardziej spektakularnych wewnątrz Apartamentu Wielkiego. Zaprojektowali ją najlepsi artyści Stanisława Augusta – Dominik Merlini, Jan Christian Kamsetzer i Jan Bogumił Płersch.

Wystrój Sali Tronowej tworzą elementy, które powstały na zamówienie królewskie w słynnych pracowniach i warsztatach. Są to:

- › zakupione w Paryżu boazerie według projektu architekta Victora Louisa
- › 2 marmurowe kominki z Rzymu
- › 4 posągi starożytnych mężów stanu dłuta Angela Puccinellego
- › paryskie kandelabry pracowni Jeana-Louisa Prieura
- › dekoracja tronu z manufaktury Lyonie.

Czy wiesz, że...

Podczas rekonstrukcji wnętrza po II wojnie światowej, tak jak w innych salach apartamentów zamkowych, wmontowano setki oryginalnych fragmentów kamieniarki, boazerii i sztukaterii. Ozdobą wnętrza jest oryginalny fotel tronowy zaprojektowany przez J. Ch. Kamsetzera, wykonany w Warszawie. Haftowane orły na zapleczku tronu są rekonstrukcją na podstawie jedyne zachowanego egzemplarza, który ocalał z pożogi wojennej 1939 roku.

„Historia i rekonstrukcja ostatniego tronu królewskiego...”
- Joanna Nowak

Sala Canaletta

Sala Canaletta to reprezentacyjne wnętrze, którego ściany w całości ozdobione są 23 obrazami o wysokiej klasie artystycznej. Płótna namalowano specjalnie do tej sali, na zamówienie Stanisława Augusta, w drugiej połowie XVIII wieku.

Ich autorem jest słynny wenecki malarz Bernardo Bellotto, zwany Canalettem. Wśród panoram ukazujących widoki Warszawy czasów oświecenia znajduje się także obraz przedstawiający elekcję Stanisława Augusta.

Czy wiesz, że...

Drobiazgowość i skrupulatność Canaletta w oddaniu detali architektonicznych spowodowała, że obrazy stały się pomocą dla architektów odbudowujących Warszawę po zniszczeniach II wojny światowej.

Krakowskie Przedmieście od kolumny Zygmunta

- spacer z Canalettem po dawnej Warszawie

Krakowskie Przedmieście w stronę kolumny Zygmunta

- spacer z Canalettem po dawnej Warszawie

Widok Warszawy od strony Pragi

- spacer z Canalettem po dawnej Warszawie

Kościół Bernardynek i kolumna Zygmunta III

- spacer z Canalettem po dawnej Warszawie

Wenecjanin w Warszawie – spotkanie z obrazami Canaletta

Obrazy Rembrandta

Rembrandt van Rijn to malarz i grafik holenderski, jeden z najwspanialszych twórców doby baroku. Obrazy zamkowe reprezentują charakterystyczny dla jego twórczości styl przełomu lat 30. i 40. XVII wieku. Artysta oddał w nich ruch postaci i stworzył iluzję przełamania umownej przestrzeni obrazu. Oba dzieła namalowane są na topolowej desce i sygnowane. Król Stanisław August zakupił je do swojej kolekcji obrazów w 1777 roku.

Dziewczyna w ramie obrazu

Uczony przy pulpicie

Galeria Lanckorońskich – Obrazy Rembrandta
Galeria Malarstwa, Rzeźby i Sztuki Zdobniczej

Arcydzieła Rembrandta w zbiorach Zamku Królewskiego
- lekcja muzealna

„Dziewczyna w ramie obrazu”
- Alicja Jakubowska

„Uczony przy pulpicie”
- Alicja Jakubowska

Obrazy

Marcella Bacciarellego

Obrazami Marcella Bacciarellego ozdobione są niemal wszystkie wnętrza zamku. Najbardziej przykuwa uwagę Sala Rycerska. Znajduje się w niej:

- 6 okazałych płócien ze scenami z dziejów Polski i Litwy, m.in. „Założenie Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie”, „Unia polsko-litewska”, „Zwycięstwo Jana III pod Wiedniem”
- 10 owalnych portretów mężów stanu i naukowców, w tym Mikołaja Kopernika.

Marcello Bacciarelli

Był najważniejszym artystą nadwornym Stanisław Augusta, malarzem portretów królewskich, obrazów alegorycznych i kompozycji historycznych. Na polecenie króla założył w 1766 roku Malarnię Królewską, która miała się stać zaczątkiem pierwszej w Polsce Akademii Sztuk Pięknych.

Obrazy Jana Matejki

Jan Matejko to niekwestionowany król wyobraźni zbiorowej Polaków od XIX wieku. W zamku można zobaczyć jego wielkoformatowe kompozycje historyczne.

Konstytucja 3 maja 1791 r.

Obraz dotyczy zamku oraz jego słynnego mieszkańca - Stanisława Augusta. To jedna z „najtłumniejszych” kompozycji Matejki. Przedstawia sceny, które rozgrywały się w rezydencji oraz zdarzenia późniejsze, podczas przejścia uczestników sesji sejmowej do kolegiaty św. Jana. Dzięki temu artysta namalował „całość faktu”.

Na obrazie znajdują się też osoby, które nie uczestniczyły w uchwaleniu konstytucji, np. chłop, Tadeusz Kościuszko i Jan Kiliński.

Jan Matejko wyraził życzenie, aby płótno trafiło na sale w zamku Warszawie w odrodzonej już Polsce.

Spotkanie z mistrzem

- Jan Matejko: „Rejtan. Upadek Polski”

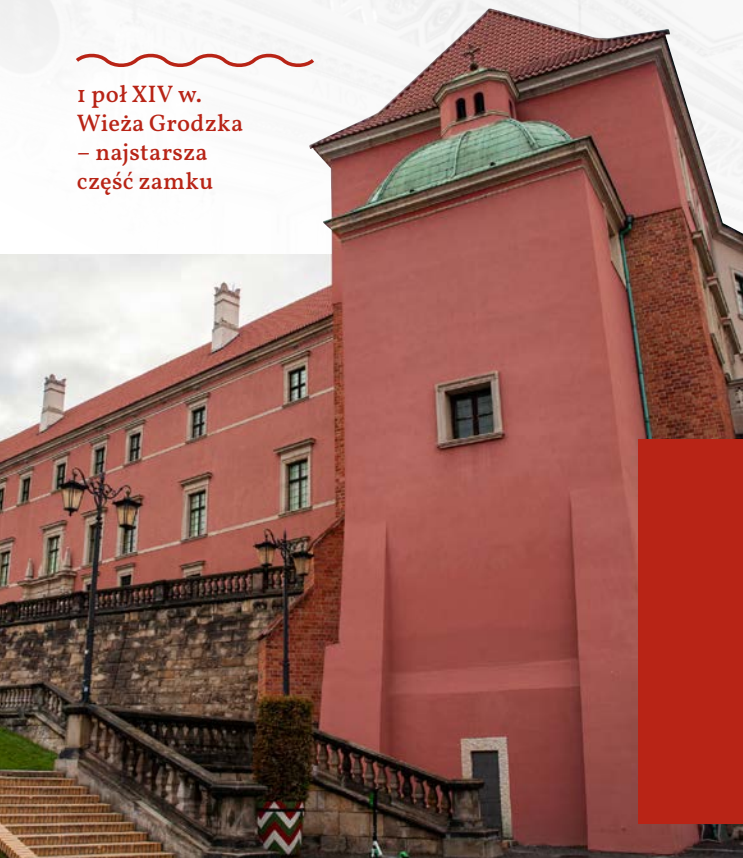

Mistrz Matejko maluje historię

- „Rejtan. Upadek Polski”

Ciekawostki architektoniczne

I poł. XIV w.
Wieża Grodzka
– najstarsza
część zamku

W miejscu gdzie obecnie stoi zamek, ok. 1300 roku księżta mazowieccy z dynastii Piastów wybudowali na wysokim brzegu Wisły niewielki gród, wkrótce powiększony o połączone fortyfikacjami z nowo założonym miastem. Stał się on zalążkiem przyszłego Zamku Królewskiego. Początki miasta i grodu wiążą się z, panującym na Mazowszu w latach 1294-1313, księciem Bolesławem II. Pierwszą budowlę kamiennie-ceglaną, Wieżę Wielką, wzniesiono w 1. poł. XIV wieku. W dolnej części istnieje ona do dzisiaj i jest najstarszym architektonicznym reliktem w stolicy.

▶ Zamek Królewski: historia o pięciu ścianach

▶ Zobacz ogród jak z bajki w sercu Warszawy

XIV/XV w.

Fragmenty Dworu Wielkiego – odbudowana zachodnia elewacja rezydencji książąt mazowieckich (styl gotycki)

Na przełomie XI i XII wieku z inicjatywy księcia Janusza I Starszego zamek rozbudowano. Głównym budynkiem był okazały pałac, zwany Dworem Wielkim. Dał on początek przyszłej siedzibie królów polskich, a jego gotycka, zachodnia elewacja, zrekonstruowana została po zniszczeniach wojennych.

XV w.

Piwnica Gotycka (najstarsze wnętrze świeckie w Warszawie)

W podziemiu znajdowała się zachowana do dzisiaj piękna, jednosłupowa sala, która prawdopodobnie służyła jako skarbiec książęcy. Nieopodal w podziemiach na uwagę zasługuje też wnętrza Piwnicy Więziennej pod Wieżą Wielką, gdzie więziono skazanych wyrokiem warszawskiego sądu grodzkiego.

I. poł. XVII w.

Fasada z Wieżą Zegarową plan założenia – rozbudowa Zygmunta III Wazy (styl barokowy)

Wielka rozbudowa zamku przypada na lata 1600-1619. Wtedy przekształcono rezydencję w okazałą budowlę, zbliżoną w ogólnym zarysie do dzisiejszej: pięcioskrzydłowy gmach z dziedzińcem wewnętrznym, zwany Wielkim oraz Dziedzińcem Przednim (od strony miasta). Autorami rozbudowy zamku byli włoscy artyści: Giovanni Trevano, Giacomo Rodondo, Matteo Castello i Paolo del Corte.

Zdarzyło się w rezydencji

3 maja 1791 r.

W Sali Senatorskiej Zamku Królewskiego w Warszawie uchwalono Ustawę Rządową, która regulowała ustrój prawny Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

Była to pierwsza w Europie i druga na świecie (po dokumencie amerykańskim z 1787 roku) spisana konstytucja. Została uchwalona przez króla Stanisława Augusta wraz ze stanami skonfederowanymi.

 Okoliczności powstania i uchwalenia pierwszej polskiej konstytucji
- Dyrektor ZKW, prof. dr hab. Wojciech Fałkowski

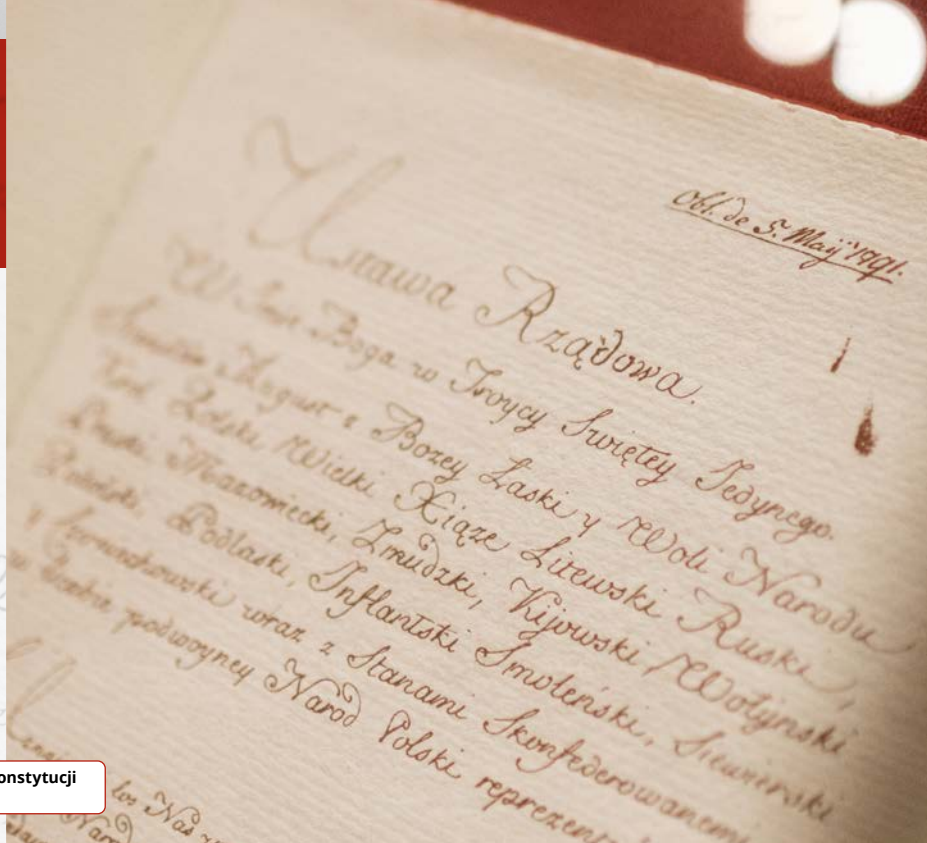
 Konstytucja 3 maja – historia prosto z zamku
- Sławek Szczocki, kustosz ZKW

 Filmy i materiały edukacyjne o Konstytucji 3 maja

Konstytucja 3 maja...

- ▶ wprowadzała monarchię dziedziczną
- ▶ formalnie zniosła liberum veto
- ▶ odbierała prawo głosu i decyzji w sprawach państwa szlachcie nieposiadającej ziemi (tzw. gołocie)
- ▶ wprowadzała częściowe zrównanie praw osobistych mieszczan i szlachty
- ▶ stawiała chłopów pod ochroną państwa, łagodząc nadużycia pańszczyzny.

Zdaniem dwóch współautorów – Ignacego Potockiego i Hugona Kołłątaja Konstytucja 3 maja była „ostatnią wolą i testamentem gasnącej Ojczyzny”.

Plan wycieczki

10 obowiązkowych punktów

○ Sala Rycerska

Stanowi swego rodzaju panteon narodowy. Obrazy Marcella Bacciarellego przedstawiają najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski. Popiersia i głowy wyrzeźbione przez André Le Bruna oraz Giacomona Monaldiego pokazują wizerunki mężów stanu, pisarzy i uczonych.

○ Sala Tronowa

Wykonana według projektów Domenica Merliniego w latach 1784-1786. Zaplecze tronu z haftowanymi 86 orłami odtworzono współcześnie na podstawie jednego orła ocalałego z II wojny światowej.

○ Pokój Marmurowy

Powstał w czasach Władysława IV. Został odnowiony przez Jakuba Fontanę w 2. połowie XVIII wieku. Jest miejscem upamiętnienia monarchów polskich, z królem Stanisławem Augustem na czele.

○ Pokój Sypialny Króla

Jego ozdobą są: częściowo oryginalna cisowa boazeria, obrazy Marcella Bacciarellego o tematyce biblijnej i odtworzone według projektu Andrzeja Grzybowskiego – łożo królewskie.

○ Pokój Canaletta

Powstał w 1777 roku, według projektu Domenica Merliniego, specjalnie dla pomieszczenia 22 obrazów (obecnie 23) z widokami Warszawy pędzla Bernarda Bellotta, zwanego Canalettem. Artysta namalował je na zamówienie króla Stanisława Augusta.

○ Kaplica

Służyła królowi jako miejsce codziennych religijnych praktyk. Prezentowane są tu dary ofiarowane zamkowi przez Jana Pawła II, urna z sercem Tadeusza Kościuszki i regalia królewskie.

○ Sala Senatorska

3 maja 1791 roku uchwalono tu Konstytucję 3 maja, pierwszą w Europie, drugą w świecie po amerykańskiej. Wystrój sali odtworzono zgodnie z wyglądem w 2. połowie XVIII wieku.

○ Obrazy Jana Matejki

W czasach Jana III Sobieskiego Pokoje Królewskie były mieszkaniem rodziny królewskiej. Dziś można tu podziwiać dzieła Jana Matejki, m.in. „Konstytucja 3 maja” i „Rejtan. Upadek Polski”.

○ Pałac pod Blachą (osobny bilet)

Znajduje się tu apartament księcia Józefa Poniatowskiego. Odwiedzający mogą wzbogacić swoją wiedzę historyczną oglądając zrekonstruowane wnętrza i fascynujące dzieła sztuki, w tym pamiątki z epoki.

○ Ogrody zamkowe z Arkadami Kubickiego (wstęp wolny)

Ukończona w 2019 roku rewaloryzacja Ogrodu Dolnego dopełnia dzieła odtworzenia monarszej siedziby i symbolicznie także całego Starego Miasta. Nowa przestrzeń rekreacyjna o cechach publicznego parku stała się bijącym na nowo „sercem stolicy”.

Znajdź nas w sieci

Bądźmy w kontakcie

Godziny otwarcia

Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum
– układ wnętrz

Dojazd do zamku

Regulamin zwiedzania

Profil na Facebooku

Edukacja w Zamku Królewskim w Warszawie

Kanał na YouTube

Konto na Instagramie

Oficjalna strona w serwisie Tripadvisor

Łazienki Królewskie w Warszawie

Poznaj Łazienki Królewskie – letnią rezydencję króla Stanisława Augusta, którą tworzą klasycystyczne zabytki i piękne, historyczne ogrody. Początki Łazienek sięgają XVII wieku, gdy na zlecenie Stanisława Herakliusza Lubomirskiego wybudowano tu pawilon ogrodowy z łaźnią.

W 1764 roku właścicielem terenu został przyszły król. W wyniku przebudowy Łaźnia Lubomirskiego przeobraziła się w Pałac na Wyspie, jeden z najcenniejszych polskich zabytków w stylu klasycystycznym.

Równoległe z Pałacem na Wyspie powstawały inne obiekty. W Starej Oranżerii mieści się m.in. Teatr Królewski, jeden z nielicznych w Europie oryginalnych XVIII-wiecznych teatrów dworskich.

Łazienki przez wieki stanowiły tło dla ważnych wydarzeń. Dziś rezydencja to muzeum dla wszystkich, którzy pragną obcować ze sztuką i przyrodą. Nie bez przyczyny nazywane jest najszczęśliwszym miejscem w Warszawie.

9 faktów z historii

XVII w.

Na zlecenie Stanisława Herakliusza Lubomirskiego Tylman z Gameraen wybudował pawilon ogrodowy z łaźnią.

1764

Właścicielem terenu został Stanisław Antonii Poniatowski – przyszły król Rzeczypospolitej.

1774–1791

Powstał m.in. Biały Dom, Pałac Myślewicki, Stara Oranżeria, Amfiteatr i Wielka Oficyna (Podchorążówka), która słynie z faktu, że w jej murach rozpoczęło się powstanie listopadowe.

1777–1793

W wyniku przebudów Łaźnia Lubomirskiego przekształciła się w Pałac na Wyspie.

1817

Łazienki stały się siedzibą carskiej rodziny Romanowów.

1918–1939

Łazienki były rezydencją Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego, a następnie Prezydentów II RP – Gabriela Narutowicza, Stanisława Wojciechowskiego i Ignacego Mościckiego.

1944

Pałac na Wyspie został częściowo spalony przez okupantów, ale inne obiekty królewskiej rezydencji uniknęły zniszczenia.

Po II wojnie światowej

Pałac Myślewicki, należący wówczas do Ministerstwa Spraw Zagranicznych, pełnił funkcje reprezentacyjne.

1960

Pałac na Wyspie, po odbudowie, ponownie udostępniono publiczności.

Mieszkali w rezydencji

Łazienki to symboliczne dzieło Stanisława Augusta, polityka, reformatora, filozofa w koronie, wybitnego mecenasa i kolekcjonera sztuki, który przez całe swoje panowanie dążył do przekształcenia Rzeczypospolitej w nowoczesne państwo. Na przestrzeni wieków mieszkali tu także inne osobistości.

Stanisław Herakliusz Lubomirski
(ok. 1642-1702)

Polityk, pisarz, poeta. Od 1670 roku pełnił funkcję marszałka sejmiku. W roku 1673 Michał Korybut Wiśniowiecki nadał mu urząd marszałka nadwornego koronnego, a w 1676 Jan III – marszałka wielkiego koronnego. W 1674 roku Lubomirski został właścicielem terenu dzisiejszych Łazienek, a w 1683 roku otrzymał je we własność dziedziczną. Na jego zlecenie wybudowano Ermitaż i Łazienkę. Możliwe, że w jego czasach powstał też Wodozbiór. Dorobek literacki Lubomirskiego obejmuje m.in. poematy, komedie, sielanki i pisma polityczne.

Tyłman z Garamen
– architekt rodu
Lubomirskich

August II Mocny
(1670-1733)

Król Polski w latach 1697-1706 i 1709-1733, od 1694 roku do śmierci elektor Saksonii, przedstawiciel dynastii Wettynów. Za duży sukces króla uznawano odzyskanie od Turcji Podola z Kamieńcem (w 1699 roku). W wyniku porażek w wielkiej wojnie północnej w 1706 roku został zmuszony do abdykacji, jednak 3 lata później powrócił na tron. W 1701 roku utworzył nadawany do dziś Order Orła Białego. Dbał o rozwój Warszawy.

Stanisław August
(1732-1795)

Był królem polskim w latach 1764-1795. Najbardziej doniosłym wydarzeniem okresu jego panowania jest uchwalenie Konstytucji 3 maja 1791 roku. Ponadto ustanowił Szkołę Rycerską oraz Komisję Edukacji Narodowej. Jego mecenat artystyczny budził powszechny zachwyt współczesnych. Podzielają go dzisiejsi badacze historii sztuki.

Stanisław August był głównym twórcą Łazienek Królewskich. W 1764 roku zakupił te tereny od spadkobierców Stanisława Herakliusza Lubomirskiego. Zdecydował o rozbudowaniu Łazienki i postawieniu nieopodal kolejnych budynków, m.in. Białego Domu, Pałacu Myślewickiego czy Starej Oranżerii. Przebudowy uczyniły z Pałacu na Wyspie miejsce reprezentacyjne, w którym pielęgnowano pamięć polskich władców i sławiono cnoty króla. W okresie letnim Stanisław August spotykał się tu ze swoimi najbliższymi, politykami oraz uczonymi i literatami (organizując dla nich słynne obiady czwartkowe).

„Dlaczego Sejm Czteroletni zasłużył na dobrą pamięć?”
Prof. Richard Butterwick-Pawlikowski

„Czy do pierwszego rozbioru mogło nie dojść?”
Dr Dorota Dukwicz

„Stanisław August”
Prof. Anna Grześkowiak-Krwawicz

Ludwik XVIII (1755-1824)

Król Francji w latach 1814-1824, przedstawiciel dynastii Burbonów. Uciekł ze swego kraju podczas Rewolucji Francuskiej w 1791 roku, aby uniknąć losu swego brata – Ludwika XVI, który położył głowę pod gilotynę. W 1801 roku, po przybyciu do Polski, na letnią rezydencję Ludwik XVIII otrzymał łazienkowski Białą Dom. Przybycie dużej liczby Francuzów do dawnej stolicy Rzeczypospolitej wpłynęło pozytywnie na całą Warszawę. Ludwik XVIII opuścił to miasto w 1804 roku. 10 lat później odzyskał tron.

„Ludwik XVIII – lokator Białego Domku”
Prof. Piotr Ugniewski

Aleksander I Pawłowicz (1777-1825)

Cesarz Rosji od 1801 roku, wielki książę Finlandii od 1809 roku, król Polski od 1815 roku (Królestwo Polskie). Pochodził z carskiej rodziny Romanowów, która była właścicielem Łazienek w latach 1817-1915. Władca przebywał tu wielokrotnie. Jego szczególną sympatią cieszył się Pałac na Wyspie. Podczas jego panowania w Łazienkach wzniesiono nowe pawilony, m.in. Nową Oranżerię, Świątynię Sybilli czy Świątynię Egipską.

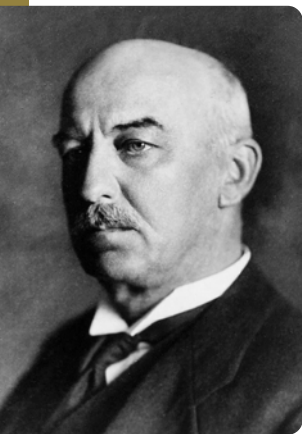

Józef Piłsudski

Uważany za ojca polskiej niepodległości. W czasie I wojny światowej zorganizował Pierwszą Kompanię Kadrową. Następnie stanął na czele I Brygady Legionów Polskich, a w 1917 roku został szefem Komisji Wojskowej Tymczasowej Rady Stanu. W latach 1917-1918 był internowany przez Niemców. Do Warszawy powrócił 10 listopada 1918 roku i stanął na czele odradzającej się Polski. W latach 1922-1923 szef Sztabu Generalnego. Potem wycofał się z życia politycznego. W 1926 roku, po przewrocie majowym, powrócił do władzy. W kolejnych latach dwukrotnie był premierem (1926-1928 i 1930). W latach 1918-1922 mieszkał na Belwederze, a Łazienki – jako jedna z przydzielonych mu rezydencji – były wykorzystywane do celów reprezentacyjnych. Tu też, w kaplicy przy Pałacu na Wyspie, zawarł małżeństwo (w 1921 roku).

Gabriel Narutowicz (1862-1922)

Pierwszy Prezydent RP, zamordowany po kilku dniach od zaprzysiężenia. Inżynier, przez wiele lat przebywał na emigracji w Szwajcarii, gdzie pracował naukowo, profesor Politechniki w Zurychu. W latach 1920-1922 minister robót publicznych, następnie minister spraw zagranicznych. W latach 1920-1922 mieszkał w willi na terenie Łazienek Królewskich, która od jego nazwiska do dziś nosi nazwę Domu Narutowicza.

Bolesław Wieniawa-Długoszowski (1881-1942)

Mieszkał okresowo w Pałacu Myślewickim. Był jedną najbardziej znanych postaci międzywojennej Polski. Generał, w czasie I wojny światowej w Legionach Polskich i w Polskiej Organizacji Wojskowej, w 1918 roku wstąpił do Wojska Polskiego. Był adiutantem Józefa Piłsudskiego. Po przewrocie majowym dowódca 1. Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego. W latach 1938-1939 ambasador RP w Rzymie. W 1939 roku, wyznaczony przez Ignacego Mościckiego na następcę, przez jeden dzień był Prezydentem RP.

▶ Odnaczeni - historie zapamiętane

Carl Gustaf Mannerheim (1867-1951)

Polityk i wojskowy, generał porucznik Armii Imperium Rosyjskiego. Po uzyskaniu niepodległości przez Finlandię regent Królestwa Finlandii (1918-1919), a następnie dowódca Białej Gwardii podczas fińskiej wojny domowej. W okresie II wojny światowej Naczelnym Dowódcą Fińskich Sił Zbrojnych, zaś po jej zakończeniu – marszałek, później prezydent Finlandii (1944-1946). W latach 1911-1913 dowodził pułkiem, którego koszarzy mieściły się na terenie Łazienek.

Ferdynand I (1865-1927)

Król Rumunii. W okresie 23-26.06.1923 roku, w czasie wizyty w Rzeczypospolitej, król mieszkał w Pałacu na Wyspie. Prowadził prozachodnią politykę, umacniając sojusze, m.in. z Polską.

Najcenniejsze eksponaty

Komplet mebli z Sali Salomona w Pałacu na Wyspie

Komplet składa się z 8 foteli i 2 kanap oraz 4 taboretów. Fotele i taborety powstały z myślą o nowo projektowanych – przez francuskiego architekta Victora Louisa – wnętrzach Zamku Królewskiego. Zlecenie na ich wykonanie otrzymał w 1768 roku wybitny paryski stolarz Louis Delanois. Zanim jednak meble dotarły do Warszawy, koncepcja aranżacji wnętrz zamkowych uległa zmianie.

Dopiero po rozbudowie Pałacu na Wyspie i stworzeniu ciągu reprezentacyjnych sal parteru, meble znalazły odpowiednie miejsce. Kanapy, o identycznym motywie dekoracyjnym co fotele i taborety, powstały specjalnie do Sali Salomona – zapewne w Warszawie – przed 1793 rokiem. Jest to obecnie najcenniejszy komplet mebli siedziskowych zachowany w Polsce.

Królewskie łóżko z Białego Domu

Łóżko stworzono do sypialni w apartamencie na parterze Białego Domu. Mebel, wpasowany w niszę, jest integralną częścią wystroju pomieszczenia, które powstawało w latach 1775-1777. Wykwintna, złożona snycerka może świadczyć o tym, że zostało wykonane specjalnie dla króla, choć nie wiemy, czy Stanisław August faktycznie w nim sypiał. Królem, który na pewno korzystał z łoża, był przyszyły władca Francji. Ludwik XVIII ukrywał się w Białym Domu w letnich sezonach lat 1801-1804. Łóżko jest jedynym w Polsce zachowanym królewskim meblem tego typu, prezentowanym w swoim pierwotnym miejscu.

 Biały Dom - montaż łóżka po konserwacji

Antoon Van Dyck, Portret Jacqueline van Caestre, ok. 1618, olej, płótno

Obraz powstał na zlecenie męża sportretowanej Jeana-Charlesa de Cordes, w celu upamiętnienia ich zasług w 1617 roku. Jest to dzieło jednego z najwybitniejszych portrecistów XVII wieku, Antoona Van Dycka (1599-1641). Obraz przedstawia wszelkie cechy stylu młodego Van Dycka, który w 1618 roku zdobył mistrzowski tytuł malarski. W 1783 roku

portret został zakupiony przez Stanisława Augusta do tworzącej się w Łazienkach Królewskich Królewskiej Galerii Obrazów.

Webinarium „Klejnoty koronki. Dwa najpiękniejsze portrety kolekcji Łazienek Królewskich”

Jean-Étienne Liotard, Dama w tureckim stroju, z wachlarzem, 1738-1742, olej, płótno

Autorem obrazu jest Szwajcar Jean-Étienne Liotard (1702-1789), malarz wykształcony w Paryżu, którego specjalnością były portretowe miniatury i sceny rodzajowe, wykonane głównie w technice pastelu. W latach 1738-1742 artysta pracował w Konstantynopolu. W czasie tego pobytu i po powrocie do Europy namalował szereg malowniczych wizerunków dam w orientalnych strojach. Do kolekcji króla obraz trafił w połowie lat 80. XVIII wieku.

Antonio d'Este, Posąg Apolla Belwederskiego, 1790, marmur biały

Posąg, ustawiony w niszy nad kominkiem w Sali Balowej Pałacu na Wyspie w Łazienkach, stanął w tym miejscu w 1793 roku. Rzeźba została zamówiona na zlecenie króla Stanisława Augusta przez Marcella Bacciarellego i wykonana w Rzymie przez urodzonego w Wenecji rzeźbiarza Antonio d'Este (1754-1837). Łazienkowska rzeźba jest kopią najpopularniejszego przedstawienia Apolla, zwanego Belwederskim. Łazienkowskie posągi Apollina i Herkulesa są głównym elementem wystroju Sali Balowej Pałacu na Wyspie.

#PuzzleKuratorskie - Najśłynniejsza kopia boskiego Apolla

Houdon, Popiersie Diany, 1777, 1780, marmur

Autorem rzeźby jest Jean-Antoine Houdon (1741-1828), francuski rzeźbiarz zaliczany do najwybitniejszych twórców przełomu XVIII i XIX wieku.

Artysta sławę i rozgłos zyskał dzięki realistycznym popiersiom i figurom portretowym najśłynniejszych osobistości wieku oświecenia. Można się pokusić o stwierdzenie, że jest to najcenniejsze w zbiorach polskich dzieło, którego twórcą był najbardziej ceniony XVIII-wieczny francuski rzeźbiarz.

Artykuł w czasopiśmie „Spotkania z zabytkami”

Wystawa w Kordegardzie

Ciekawostki architektoniczne

Pałac na Wyspie

Był letnią rezydencją Stanisława Augusta. Styl w jakim go zbudowano, łączył elementy klasycyzmu i baroku. Echa baroku widoczne są w architekturze południowej fasady pałacu. Klasycyzm silniej wybrzmiewa w formach surowszej, monumentalnej fasady północnej. Przejawia się także w uporządkowaniu elewacji z zastosowaniem wielkiego porządku. Pałac zdobi 14 posągów – figury Marsa i Minerwy, personifikacje żywiołów, pór roku oraz kontynentów.

Amfiteatr

Od początku miał sprawiać wrażenie antycznych ruin. Usytuowany nad Stawem Południowym Dolnym, w pobliżu Pałacu na Wyspie, powstał w głównym zarysie w latach 1790-1791. Twórcą Amfiteatru był Jan Chrystian Kamsetzer, który inspirował się przede wszystkim odkrytym kilkadziesiąt lat wcześniej teatrem w Herkulanum, a także architekturą starożytnego Rzymu, Tivoli czy Paestum. Amfiteatr był idealnym miejscem dla wieloelementowych widowisk dworskich.

Teatr Królewski w Starej Oranżerii

Mieści się we wschodnim skrzydle Starej Oranżerii. Otwarto go w 1788 roku. To jeden z kilku zachowanych osiemnastowiecznych teatrów dworskich w Europie, a w Polsce – jedyny. Oryginalne wnętrze sali widowiskowej zachowało się w niezmiennym zasadniczo kształcie i również dzisiaj prezentowane są tu przedstawienia dramatyczne, baletowe i operowe.

Ogrody

W Łazienkach znajdują się 3 różniące się stylistycznie ogrody: Ogród Królewski XVIII wieku, Ogród Romantyczny XIX wieku i Ogród Modernistyczny XX wieku. Ten ostatni jest oprawą dla jednego z najbardziej rozpoznawalnych symboli Warszawy – pomnika Fryderyka Chopina projektu Wacława Szymanowskiego. Tworzy niezwykle amfiteatr muzyczny, w którym odbywają się słynne na całą Europę koncerty Chopinowskie.

Zdarzyło się w rezydencji

Wmurowanie kamienia węgielnego pod Świątynię Opatrzności Bożej

Historia znajdującej się dziś na warszawskim Wilanowie Świątyni Opatrzności Bożej sięga końca XVIII wieku. Miała być ona wotum dziękczynnym za bożą opiekę nad aktem uchwalenia Konstytucji 3 maja. Wmurowanie kamienia węgielnego pod ten budynek było punktem uroczystości rocznicowych 3 maja 1792 roku.

Rozpoczęły się one w kościele Świętego Krzyża. Po mszy do Łazienek udała się procesja. We wznoszeniu fundamentów świątyni wziął udział Stanisław August wraz z biskupami, ministrami i marszałkami konfederacji sejmowej.

Z powodu wybuchu wojny polsko-rosyjskiej w 1792 roku, budowa świątyni musiała zostać przerwana. Stanisław August nakazał przekształcenie filara w kapliczkę. Fundament świątyni przetrwał do dziś. Znajduje się na terenie Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego.

Powstanie listopadowe

Polski zryw narodowowyzwoleńczy przeciwko Imperium Rosyjskiemu wybuchł w nocy z 29 na 30 listopada 1830 roku na terenie Łazienek Królewskich. Spisek podchorążych zawiązał się w Szkole Podchorążych Piechoty, mającej swoją siedzibę w budynku Wielkiej Oficyny (stąd dzisiejsza nazwa budynku Podchorążówka), skąd grupa żołnierzy ruszyła na Belweder – siedzibę wielkiego księcia Konstantego. Bitwa z rosyjskimi kirasjerami miała miejsce przy pomniku Jana III na Agrykoli.

Czy wiesz, że...

Opisywane wydarzenia upamiętnia tablica na Podchorążówce (z 1930 roku) oraz popiersie Piotra Wysockiego – pierwszego dowódcy powstania, ustawione na terenie Łazienek w 1981 roku.

Plan wycieczki

8 obowiązkowych punktów

- **Pałac na Wyspie**
Jeden z najcenniejszych polskich zabytków w stylu klasycystycznym, w którym prezentowana jest Królewska Galeria Obrazów.
- **Stara Oranżeria**
Znajduje się tu Królewska Galeria Rzeźby z gipsowymi kopiami najsłynniejszych rzeźb starożytnego świata, Galeria Rzeźby Polskiej i Teatr Królewski – jeden z nielicznych w Europie oryginalnych XVIII-wiecznych teatrów dworskich.
- **Pałac Myślewicki**
Zachowały się w nim oryginalne polichromie Jana Bogumiła Plerscha, m.in. widoki Rzymu i Wenecji.
- **Biały Dom**
Unikatowy w polskiej skali zabytek XVIII-wiecznej architektury rezydencjonalnej, z Królewską Galerią Grafiki oraz pierwszymi w Polsce dekoracjami w formie grotesek.
- **Wodozbiór**
Jest najbardziej efektownym budynkiem, jaki powiązać można z technicznymi dokonaniem nowożytnych inżynierów.
- **Amfiteatr**
Sprawia wrażenie antycznych ruin. Wyjątkowa scena teatru jest położona na wyspie. Ponad widownią, przypominającą starożytny amfiteatr, znajduje się 8 rzeźb ukazujących dramatopisarzy.
- **Muzeum Łowiectwa i Jeździectwa**
Oddział Muzeum Łazienki Królewskie, w którym prezentowane są wystawy czasowe i stałe (polski salon myśliwski z XIX-XX wieku, zwierzęta leśne, ptaki i trofea egzotyczne).
- **Park**
Jest codziennie dostępny dla odwiedzających. Podzielono go na ogrody w 3 stylach (królewski, romantyczny i 2 modernistyczne). Latem można tu korzystać ze strefy leżakowania, mieszczącej się nieopodal Nowej Oranżerii.

Znajdź nas w sieci

Strona WWW	Strona na Facebooku
Bądźmy w kontakcie	Konto na Instagramie
Godziny otwarcia	Kanał na YouTube

Zamek w Malborku

Odkryj Muzeum Zamkowe w Malborku, które mieści się w dawnej rezydencji zakonu krzyżackiego i polskich królów.

Wśród ponad 50 tysięcy muzealiów można tu zobaczyć tak cenne zbiory, jak np. zaliczaną do największych w Europie kolekcję średniowiecznych elementów architektonicznych czy unikatowy w skali światowej zbiór artystycznych wyrobów z bursztynu.

Obiekt jest też centrum nauki i kultury. Przyciąga każdego roku ponad pół miliona turystów z całego świata.

12 faktów z historii

- 1280**
Powstała siedziba konwentu rycerzy zakonu krzyżackiego.
- 1309**
Po decyzji wielkiego mistrza Siegfrieda von Feuchtwangena o przeniesieniu stolicy zakonu do Malborka, rozpoczęto budowę rezydencji.
- 1330-1340**
Zbudowano Pałac Wielkich Mistrzów wraz z największą salą w zamku – Wielkim Refektarzem.
- 1380-1398**
W czasach rządów Winricha von Kniprodego postanowiono rozbudować siedzibę.
- 1457**
Po przejęciu zamku z rąk Krzyżaków twierdza zyskała status zamku królewskiego, a pierwszym królem, który zaadoptował ją na własną rezydencję był Kazimierz Jagiellończyk.
- 1494**
Zamek był przebudowywany za czasów Zygmunta I Starego, a szczególnie – podczas panowania Zygmunta III Wazy.
- 1626, 1656**
Dwukrotne zdobycie zamku przez Szwedów spowodowało poważne zniszczenia w strukturze obiektu, w międzyczasie spłonęły dachy na Zamku Wysokim i zwieńczenie wieży zamkowej.
- 1772**
Zamek w Malborku przeszedł pod panowanie Prus.
- 1816**
Powołano Zarząd Odbudowy Zamku w Malborku.
- 1945**
Miasto i zamek bardzo mocno ucierpiały w trakcie działań wojennych.
- 1961**
Gospodarzem obiektu stało się nowo utworzone Muzeum Zamkowe w Malborku.
- 1997**
Muzeum Zamkowe w Malborku zostało wpisane na światową listę zabytków kultury UNESCO.

Mieszkali w rezydencji

W latach 1309-1457 w Malborku rezydowało 17 wielkich mistrzów.

- **Siegfried von Feuchtwangen**

Inicjator przeniesienia siedziby wielkich mistrzów z Wenecji do Malborka.

- **Karl von Trier**

- **Werner von Orseln**

- **Luther von Braunschweig**

Inicjator przebudowy kościoła NMP na Zamku Wysokim na najważniejszą świątynię w państwie zakonnym.

- **Dietrich von Altenburg**

- **Ludolf König**

- **Heinrich Dusemer**

- **Winrich von Kniprode**

Wielki mistrz, za którego czasów państwo zakonne w Prusach stało się ważnym krajem w Europie pod względem militarnym i ekonomicznym; inicjator rozbudowy rezydencji wielkich mistrzów.

- **Conrad Zöllner von Rothenstein**

- **Conrad Wallenrod**

- **Conrad von Jungingen**

Pierwszy wielki mistrz, który wprowadził się do przebudowanego pałacu; inicjator stworzenia we wnętrzach rezydencji dekoracji malarskiej.

- **Ulrich von Jungingen**

Brat poprzedniego wielkiego mistrza, poległ w bitwie pod Grunwaldem w 1410 roku.

- **Heinrich von Plauen**

Komtur Świecia, obrońca zamku malborskiego podczas oblężenia przez wojska Władysława Jagiełły w 1410 roku (za co został wybrany wielkim mistrzem); inicjator rozbudowy nowoczesnych fortyfikacji zamku od strony wschodniej, zwanych wałami Plauena.

- **Michael Küchmeister**

- **Paul Rusdorf**

- **Conrad von Erlichshausen**

- **Ludwig von Erlichshausen**

Ostatni wielki mistrz rezydujący w Malborku. Podczas wojny trzynastoletniej w 1457 roku zmuszony do oddania zamku królowi polskiemu Kazimierzowi Jagiellończykowi. Przeniósł się wraz z dworem do Królewca, gdzie po II pokoju toruńskim znajdowała się nowa stolica pomniejszonego państwa zakonnego.

Pomiędzy XV a XVIII stuleciem twierdza nad Nogatem gościła 12 królów polskich. Przebywali tutaj kolejno:

- **Kazimierz Jagiellończyk (1427-1492)**

- **Jan Olbracht (1459-1501)**

- **Aleksander Jagiellończyk (1461-1506)**

- **Zygmunt Stary (1467-1548)**

- **Zygmunt II August (1520-1572)**

- **Stefan Batory (1533-1586)**

- **Zygmunt III Waza (1566-1632)**

- **Władysław IV (1595-1648)**

- **Jan Kazimierz (1609-1672)**

- **Jan III Sobieski (1629-1696)**

- **August II Mocny (1670-1733)**

- **Stanisław Leszczyński (1677-1766)**

W 1457 roku zamek utracił swój stołeczny charakter, pozostał jednak najpotężniejszą twierdzą w prowincji pruskiej. Od tej pory, jako zamek królewski, pełnił rolę najważniejszej, czasowej siedziby władców polskich w czasie ich pobytu w Prusach Królewskich.

W Malborku gościli też inni przedstawiciele rodzin królewskich. Jeszcze w XV i XVI wieku zamek przyjmował dwóch innych niekoronowanych przedstawicieli rodu Jagiellonów: **św. Kazimierza i Fryderyka Jagiellończyka**. Przebywały tutaj również obie żony **Zygmunta III Wazy: Anna Austriacka**, pierwsza królowa polska odwiedzająca Malbork, a następnie jej siostra **Konstanca Habsburżanka** oraz ich dzieci: **Władysław Zygmunt i Anna Katarzyna Konstancja**. Spośród polskich Wazów w Malborku gościła też siostra Zygmunta, królowna szwedzka **Anna Wazówna**, a także jego syn, biskup warmiński **Karol Ferdynand**. Dwa razy mieszkała w zamku królowa **Ludwika Maria Gonzaga**. W drugiej połowie XVII stulecia królewska rezydencja przyjmowała dwukrotnie królową **Marię Sobieską**. Bywali tutaj również inni przedstawiciele królewskiej linii rodu Sobieskich.

Ponadto w 1708 roku zamek gościł rodzinę króla **Stanisława Leszczyńskiego**: jego żonę **Katarzynę z Opalińskich**, ostatnią polską królową przebywającą w Malborku, oraz matkę króla, księżnę **Annę z Jabłonowskich Leszczyńską**.

W latach 1637-1648 w zamku zamieszkiwała jedna z ostatnich przedstawicielek rodu Piastów. Była to księżniczka legnicko-brzeska **Sybilka Małgorzata**, żona ekonoma malborskiego **Gerarda Denhoffa**. Zamek gościł też licznych ważnych urzędników państwowych, których nie sposób tutaj wymienić.

Najcenniejsze eksponaty

Rzeźba Chrystus w Ogrójcu

Chrystus w Ogrójcu to kamienna rzeźba wykonana z opoki czeskiej ok. 1390-1395 roku. Pierwotnie była polichromowana. Dzieło charakteryzuje wyjątkowy kunszt artystyczny, elegancja formy oraz bardzo dokładne odwzorowanie detali – zmarszczek na skórze czy nabrzmiałych żył.

Interesujące są również losy rzeźby. W XVIII wieku notowano jej obecność w kościele p.w. Św. Wawrzyńca na Przedzamczu zamku malborskiego. Nie wiadomo jednak, kiedy dokładnie tam trafiła. Najpóźniej na początku XX wieku przechowywano ją w sąsiadującym z zamkiem kościele p.w. Św. Jana w Malborku. Prawdopodobnie w trakcie II wojny światowej przeniesiona została z powrotem na zamek. W wyniku zaważenia zespołu kościoła na Zamku Wysokim w 1945 roku, rzeźba Chrystusa w Ogrójcu, przechowywana w kaplicy św. Anny, uległa rozbiciu na 3 części. W 1961 roku po utworzeniu Muzeum Zamkowego w Malborku to wybitne dzieło sztuki zostało włączone do jego zbiorów.

Czy wiesz, że...?

Chrystus w Ogrójcu należy do grupy rzeźb wykonanych w tzw. stylu pięknym, do których zaliczają się m.in. Piękne Madonny. Na terenie dawnego państwa zakonnego w Prusach zachowało się kilkanaście innych rzeźb wykonanych w tym stylu.

Kabinet Stanisława Augusta Poniatowskiego

Dwudrzwiowy kabinet stanowił własność ostatniego króla Polski, Stanisława Augusta. Zabytek nawiązuje kształtem do barokowej szafy. Jest inkrustowany bursztynem, z elementami z kości słoniowej i szkła lustrzanego. Uważa się, że król zamówił wykonanie kabinetu dla bursztynowej figury Madonny z Dzieciątkiem, umieszczonej w jego centralnej części, jako wotum za uratowanie życia w czasie próby porwania go przez konfederatów barskich. Kabinet zawiera bezcenne – pisane w pierwszej osobie – inskrypcje, dokumentujące rozważania monarchy na temat jego miejsca w sytuacji politycznej Polski w okresie rozbiorów.

Zabytek powstał po 1771 roku. Po śmierci Stanisława Augusta Poniatowskiego prawdopodobnie trafił do Włoch. Według informacji przekazywanych przez ostatnich właścicieli kabinetu został on tam nabyty przez przodka lorda Carmonta, będącego szambelanem papieskim w Watykanie.

W 1979 roku tę bezcenną dla kultury polskiej pamiątkę po ostatnim koronowanym władcy przekazała na rzecz Muzeum Zamkowego w Malborku lady Barbara Carmont z Edynburga.

Kabinet ostatniego polskiego monarchy podziwiać można na wystawie stałej kolekcji bursztynu pt. „Bursztynowe konteksty”, prezentowanej na Zamku Średnim.

Pałasz oficerski gwardii polsko-saskiej

Pałasz należał do oficera gwardii polsko-saskiej. Datowany jest na drugą ćwierć XVIII wieku. Ozdobiono go monogramem AR.

Zabytek związany jest z panowaniem na polskich ziemiach królów saskich (1697-1763). Wskazuje na to występujący na rękojeści monogram, który pochodzi od imienia tych władców (Augustus Rex). Zdobienia na głowni wykonane metodą trawienia są charakterystyczne dla broni siecznych z drugiej ćwierci XVIII wieku.

Jest to jedyny pałasz z monogramem AR na rękojeści, który zachował się do naszych czasów. Ponadto zabytek jest zachowany w wyjątkowo dobrym stanie, co dodatkowo podnosi jego wartość.

Czy wiesz że...

Pałasz był popularnym typem broni siecznej stosowanym obok szabli od XVI do XVIII wieku.

Pałasz prezentowany jest w Muzeum Zamkowym razem z innymi typami uzbrojenia, ozdobionymi cyframi władców polskich z XVIII wieku. Wraz z nim można podziwiać napierśnik, szyszak husarski, tasak janczarski oraz szable z monogramami władców saskich oraz ich następcy, Stanisława Augusta. Ten unikatowy, pięknie zdobiony zabytek jest ważnym świadectwem podejścia, jakie cechowało ludzi z początku XVIII wieku do uzbrojenia oficerów regimentu służącego bezpośrednio przy swoim władcy. Pałasz został zakupiony przez muzeum w grudniu 2019 roku. Jest on uzupełnieniem szyszaka husarskiego oraz napierśnika z monogramami AR nabytych w 2018 roku.

Ciekawostki architektoniczne

Rezydencja wielkich mistrzów i królów polskich jest tylko jedną z części kompleksu zamkowego w Malborku, który składa się z Zamku Wysokiego (dawnej siedziby konwentu), Zamku Średniego (Pałac, Infirmeria, Wielka Komturia i izby gościnne) oraz obszernego Przedzamcza o charakterze gospodarczym. Całość otoczona jest murami obronnymi z bramami i basztami oraz fosami.

Obecnie Zamek Wysoki i Średni pełnią funkcje muzealne. Zamek Wysoki zaaranżowany jest w duchu średniowiecznym. Na Zamku Średnim znajdują się ekspozycje kolekcji bursztynu i militariów. Pałac służy zaś prezentacji gotyckich wnętrz.

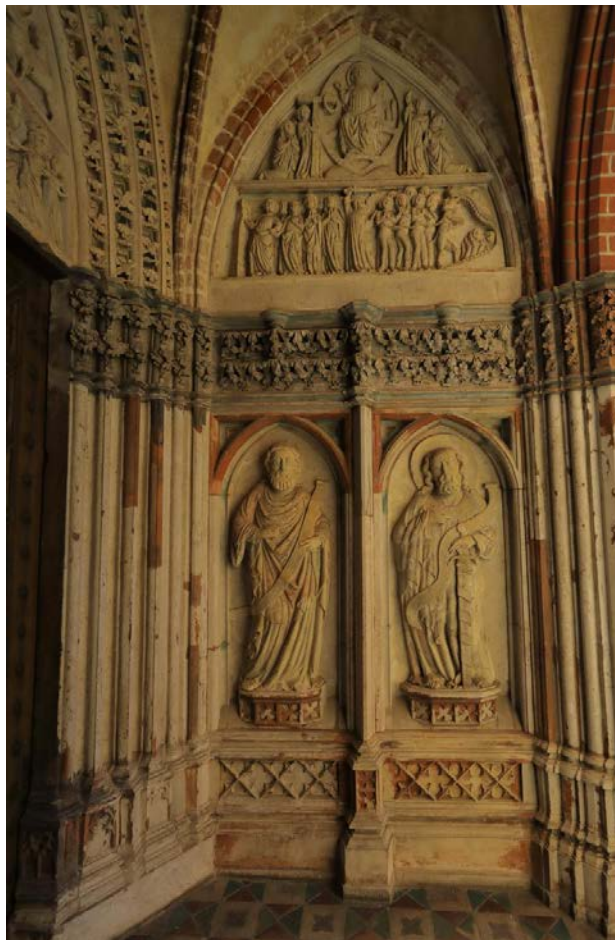
Zamek powstał jako siedziba rycerzy-zakonników, łączy więc cechy zamku z elementami koniecznymi dla działania zgromadzenia zakonnego. Funkcjonował tu duży kościół zamkowy, dormitoria (sypialnie) braci-rycerzy oraz refektarze (służące odbywaniu wspólnych posiłków i polityczno-administracyjnych zgromadzeń zakonu – kapituł). Jednocześnie zamek był stołeczną siedzibą świeckiej władzy państwa krzyżackiego w Prusach. W związku z tym w kompleksie mieści się też wspaniały Pałac Wielkich Mistrzów, będący później rezydencją królów polskich.

Czy wiesz, że...?

Całość obiektu zajmuje łącznie około 21 ha, co czyni go największym średniowiecznym ceglany zamkiem w Europie.

Czy wiesz, że...?

Na ścianach wewnątrz zamku dostrzec można malowidła – zarówno oryginalne, gotyckie, jak i powstałe podczas odbudowy zamku w XIX wieku.

Zamek w Malborku zbudowano w stylu gotyckim – w charakterystycznej dla obszarów nadbałtyckich ceglanej odmianie. Cechy tego stylu pozostają cały czas czytelne, pomimo pewnych przekształceń architektury w późniejszym okresie.

Rozbudowywany od XIII do XV wieku obiekt obrazuje różne cechy gotyku. Najbardziej charakterystycznym dla niego elementem jest łuk ostry wieńczący większość otworów okiennych i drzwiowych. Ponadto styl wyróżnia: ceramiczny i kamienny detal architektoniczny, w tym detal pokryty różnobarwnymi szkliwami: ceglane kształtki, maswerki, fryzy itp., zastosowanie różnych form sklepień ceglanych (m.in. sklepienia krzyżowo-żebrowe, sklepienia gwiaździste, sklepienia palmowe). We wnętrzach zamkowych zachowane są również gotyckie elementy wystroju w postaci figuralnych i roślinnych polichromii czy ceramicznych posadzek.

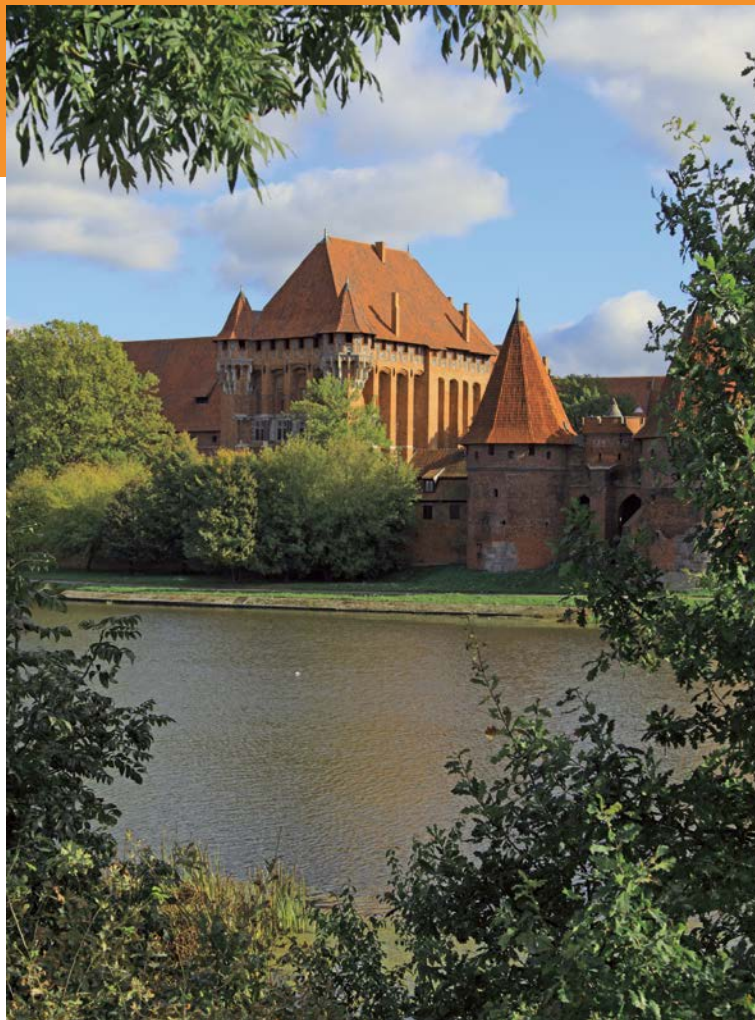
Zdarzyło się w rezydencji

Hołd Gdańszczan złożony królowi Stefanowi Batoremu w grudniu 1577 roku w Malborku

6 grudnia 1577

W Wielkiej Sali (Letnim Refektarzu) posłowie gdańscy złożyli hołd królowi Stefanowi Batoremu. Tego samego dnia z okna zamkowego został ogłoszony pokój z Gdańskiem, którą to czynność woźny powtórzył następnie na rynku w Malborku.

Gdańsk – w zamian za powrót do łask – zgodził się wpłacić do skarbu królewskiego 200 tysięcy florenów w ciągu pięciu lat, rozpuścić zaciężne wojska, płacić należne władcy świadczenia, a także dostarczyć dział i amunicji na wojnę z Moskwą w Inflantach. Król zniósł nałożoną na Gdańsk banicję i odwołał restrykcje handlowe. Potwierdził też wszystkie przywileje miasta i uznał wolność wyznania augsburskiego.

i Czy wiesz, że...

Wszystkie postanowienia ugody spisano w Malborku w pięciu osobnych dokumentach 12 i 16 grudnia 1577 roku.

Plan wycieczki

II obowiązkowych punktów

Wały von Plauena

Przejście od wałów do bramy prowadzącej na Zamek Średni umożliwia poznanie części średniowiecznego systemu obronnego.

Wielki Refektarz

Sala przykryta sklepieniem palmowym. Jej ściany pokryte są polichromiami. W posadzce uczyniono elementy średniowiecznego systemu ogrzewania.

Pałac Wielkich Mistrzów

Powstała w końcu XIV w. budowla, będąca wybitnym dziełem architektury gotyckiej i sztuki inżynieryjno-budowlanej, łączyła funkcje administracyjne, reprezentacyjne oraz prywatną przestrzeń mieszkalną. W przyziemiu prezentowana jest wystawa „Kancelaria wielkich mistrzów i państwo zakonne w Prusach”. Na piętrze można zobaczyć średniowieczne wnętrza reprezentacyjnych pomieszczeń.

Wystawa „Bursztynowe konteksty”

Wystawa stała w przyziemiu skrzydła wschodniego Zamku Średniego. To unikatowy w skali światowej zbiór wyrobów z bursztynu. Znalazły się tu artefakty od neolitu do czasów współczesnych, formy naturalne tego surowca oraz przedmioty należące niegdyś do polskich władców.

Wystawy „Zbrojownia malborska. Oręż europejski” i „Orient – uzbrojenie perskie, indoperskie i tureckie”

Wystawy stałe zaaranżowane we wschodnim skrzydle Zamku Średniego. Umożliwiają prześledzenie ewolucji uzbrojenia europejskiego od średniowiecza po XIX wiek i pokazują przekrój rodzajów broni wschodniej.

Infirmieria

Nazwa pomieszczeń w skrzydle północnym Zamku Średniego nawiązuje do średniowiecznej funkcji tej części obiektu. Ekspozycje odnoszą się do okresu polskiego w dziejach twierdzy. W salach nad Infirmierią prezentowana jest wystawa „Trzy wieki w granicach Rzeczypospolitej. Zamek malborski od inkorporacji do rozbioru 1454-1772”.

Brama wjazdowa i dziedziniec Zamku Wysokiego

Pomiędzy dziedzińcem Zamku Średniego a Zamkiem Wysokim wykonano fosę, którą pokonuje się przechodząc zwodzonym mostem i obserwując średniowieczny system obronny. Na dziedzińcu warto zatrzymać się przy studni z figurą pelikana karmiącego młode. Dziedziniec okalają krużganki prowadzące do wnętrza Zamku Wysokiego.

Kościół p.w. Najświętszej Marii Panny

Do kościoła prowadzi gotycka Złota Brama z dekoracją z przypowieści o Pannach Mądrych i Głupich. We wnętrzu podziwiać można gotycki detal architektoniczny. Na zewnątrz wschodnią ścianę prezbiterium zaakcentowano figurą Madonny z Dzieciątkiem.

Kapitułarz, dormitoria

Kaplica Św. Anny

Zamknięta od strony północnej i południowej gotyckimi portalami. Była miejscem pochówku wielkich mistrzów i jezuitów. W XVII wieku Michał Ernest Rexin (ekonom i starosta malborski) zlokalizował tu mauzoleum rodowe.

Tarasy wokół Zamku Wysokiego

Teren między elewacjami Zamku Wysokiego a fosą. Zlokalizowano tu zaaranżowany ogród wielkich mistrzów, lapidarium nagrobków oraz lapidarium detalu architektonicznego.

Znajdź nas w sieci

Bądźmy w kontakcie

Godziny otwarcia

Bilety

Strona Muzeum Zamkowego w Malborku

Profil na Facebooku

Konto na Instagramie

Kanał na YouTube

Zamek Królewski w Sandomierzu

Dowiedz się więcej o Zamku Królewskim w Sandomierzu, który – od 1138 roku – był rezydencją książąt dzielnicowych władających ziemią sandomierską.

W XIV wieku na miejscu drewnianego grodu wzniesiono murowaną gotycką budowlę, z wieżą obronną i murem zamkowym. Natomiast w XVI stuleciu rozpoczęto przebudowę gotyckiego zamku w renesansową rezydencję.

W czasie „potopu szwedzkiego” obiekt został wysadzony w powietrze przez wojska szwedzkie. Najmniej ucierpiało skrzydło zachodnie. Przebudowano je w budynek typu pałacowego, który przetrwał do dziś.

Od tamtego czasu zamek stał się budynkiem użyteczności publicznej. Pełnił m.in. funkcję więzienia. W 1844 roku przebudowano pozostałości rezydencji, nadając jej surowe klasycystyczne formy architektoniczne. Dziś zamek jest siedzibą Muzeum Okręgowego w Sandomierzu.

Czy wiesz, że...

Kronikarz Janko z Czarnkowa wymienia sandomierski zamek wśród 32 innych wystawionych z polecenia króla Kazimierza Wielkiego w ramach akcji wzmocnienia obronności kraju i poszczególnych miast.

9 faktów z historii

XII/XIII w.

Sandomierski gród stał się siedzibą Piastów władających dzielnicą sandomierską, a zamek – ich stałą rezydencją.

Od 1320

Od czasów panowania Władysława I Łokietka funkcja zamku się zmieniła.

XIV w.

Z fundacji Kazimierza Wielkiego na miejscu drewnianego grodu wzniesiono gotycką budowlę murowaną.

1507-1548

Kres średniowiecznej warowni nastąpił za panowania Zygmunta I Starego – zamek przebudowano w stylu renesansowym.

1656

Podczas „potopu” Szwedzi wysadzili obiekt w powietrze. Ocalałe skrzydło zostało przebudowane w budynek typu pałacowego.

2. poł. XVII w.

Dawna rezydencja królewska została przekształcona w gmach użyteczności publicznej, a po III rozbiorze zaborca austriacki przeznaczył zamek na sąd i więzienie.

1959

Do tego roku twierdza, z dobudowanym skrzydłem – tzw. rogalem – oraz budynkiem administracyjnym, pełniła funkcje więzienne.

1980

Wysadzono w powietrze budynek administracyjny i rozebrano więzienny pawilon.

1986

Zamek stał się siedzibą Muzeum Okręgowego w Sandomierzu.

Mieszkali w rezydencji

Wzgórze Zamkowe w Sandomierzu było użytkowane już od czasów **Mieszka I**.

W XII wieku zamek awansował na stałą rezydencję książąt dzielnicowych władających ziemią sandomierską (**Henryk Sandomierski**, **Kazimierz II Sprawiedliwy**, **Leszek Biały**, **Bolesław V Wstydliwy**, **Leszek Czarny**, **Władysław Łokietek**).

Po zjednoczeniu Państwa Piastów funkcja zamku uległa zmianie. Kolejnym monarchom służył jedynie czasowo. Stał się natomiast stałą siedzibą starostów grodowych i wojewodów sandomierskich.

Henryk Sandomierski (1130-1166) mieszkaniec rezydencji

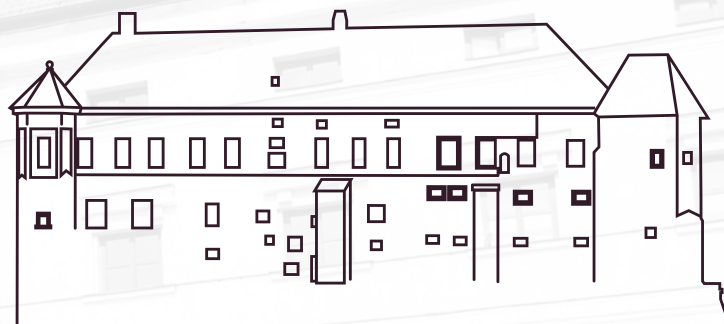
Książę sandomierski w latach 1146-1166. W roku 1146 objął swoje dominium i osiadł na stałe w sandomierskim zamku wraz z dworem książęcym. Stąd poprowadził rycerstwo na wyprawę do Ziemi Świętej.

 Całkiem niezła historia

Kazimierz III Wielki (1310-1370) postać ważna dla rezydencji, częsty gość

Ostatni król Polski z dynastii Piastów, syn Władysława Łokietka i Jadwigi Kaliskiej. Za jego panowania powstała murowana, gotycka budowla zamku sandomierskiego, jeden z 32 obiektów wzniesionych z fundacji królewskiej w ramach akcji wzmocnienia obronności kraju i poszczególnych miast. Kazimierz Wielki, upodobawszy sobie sandomierską okolicę otoczoną ogrodami i winnicami, był jednym z królów częściej przebywających

w sandomierskim zamku. Za panowania ostatniego z Piastów Sandomierz znów zyskał na znaczeniu – w roku 1343 jego przedstawiciele byli obecni przy układaniu i podpisywaniu traktatu z Krzyżakami (pokój kaliski).

Władysław II Jagiełło (1352/1362-1434) częsty gość rezydencji

Wielki książę litewski i *iure uxoris* król Polski, założyciel dynastii Jagiellonów. Autor zwycięstwa w wojnie z Krzyżakami, wraz z decydującą bitwą pod Grunwaldem. Zamek sandomierski otaczał życzliwą opieką, zatrzymywał się tu wielokrotnie – z pewnością w 1386 roku, gdy jeszcze jako wielki książę litewski podążał na gody z królową Jadwigą, i ponownie, już jako król Polski, kiedy w 1389 roku potwierdzał dawne przywileje nadane przez Kazimierza Wielkiego. W sandomierskim zamku przebywały także królewskie małżonki – królowa Jadwiga, królowa Anna Cylejska oraz królowa Zofia. Szacuje się, że władca odwiedził sandomierski zamek blisko 70 razy.

Królowa Jadwiga Andegaweńska (1373/1374-1399) częsta gościńi rezydencji

Polska monarchini z dynastii Andegawenów, pierwsza w historii Polski kobieta koronowana nie na królową, lecz na króla. Ze wszystkich miast najbardziej lubiła przyjeżdżać do Sandomierza. Umiłowała sobie stary gród sandomierski, opiekując się przy tym zarówno tutejszymi kościołami, jak i klasztorami. Dziś uchodzi za wielką dobrodziejkę świętojakubskiego klasztoru Dominikanów i sandomierskiej kolegiaty.

Cesarzowa Barbara Cylejska
(1390/1395-1451)
mieszkanka rezydencji

Królowa Węgier od 1408 roku i Czech od 1419 roku, cesarzowa Świętego Cesarstwa Rzymskiego od 1433 roku, „niemiecka Messalina”. W 1438 roku rezydowała w sandomierskim zamku po śmierci męża. Wdowa po cesarzu Zigmuncie Luksemburskim „(...) przyjechawszy z Węgier do Polski do Władysława Warneńczyka, bardzo sobie okolicę sandomierską upodobała (...) Król dał jej na mieszkanie zamek sandomierski, w którym przez pewien czas gościła (...)”. *Jan Długosz*.

Kazimierz IV Jagiellończyk
(1427-1492) częsty gość rezydencji

Król Polski z dynastii Jagiellonów, syn Władysława II Jagiełły i Zofii Holszańskiej. Pobytu Kazimierza Jagiellończyka w sandomierskim zamku, nierzadko w towarzystwie małżonki Elżbiety Rakuszanki były częste, ale bardzo krótkie. Wyjątkowy pobyt pary królewskiej przypadł na rok 1478, kiedy 15 lipca – w 68. rocznicę zwycięstwa grunwaldzkiego – królowa Elżbieta urodziła w zamku sandomierskim córkę Barbarę (królownie nadano imię na cześć prababki cesarzowej Barbary Cylejskiej).

Zygmunt I Stary
(1467-1548)
postać ważna dla rezydencji

Król Polski i wielki książę litewski z dynastii Jagiellonów. Był piątym synem Kazimierza Jagiellończyka i Elżbiety Rakuszanki. Za panowania Zygmunta I Starego, w początkach polskiego „złotego wieku”, nastąpił kres średniowiecznej warowni na sandomierskim Wzgórzu Zamkowym. Zygmunt rozpoczął przeobrażać zamek pod względem architektonicznym, w największym stopniu, w jakim miało to miejsce w dziejach tej królewskiej rezydencji.

Zygmunt II August
(1520-1572) postać ważna dla rezydencji, częsty gość

Król Polski i wielki książę litewski z dynastii Jagiellonów. Syn Zygmunta I Starego i przybyłej z Włoch Bony Sforzy. Kontynuator renesansowej przebudowy sandomierskiego zamku. Gościł w Sandomierzu parokrotnie, m.in. jako młody król podróżując z Litwy do Krakowa, w 1548 roku, by odbyć naradę z hetmanem Janem Tarnowskim przed sejmem w Piotrkowie oraz jako gość podczas godów Elżuni Szydłowieckiej z Mikołajem Radziwiłłem Czarnym.

Stefan Batory
(1533-1586),
postać ważna dla rezydencji

Książę siedmiogrodzki i elekcyjny król Polski. Władca podjął decyzję o dokończeniu rozbudowy sandomierskiego zamku, zaniechanej po śmierci Zygmunta II Augusta. Stefan Batory poznał zamek podpisując tu uniwersał o ustanowieniu mennicy, a później potwierdzając statuty miejscowych cechów – bednarskiego i szewskiego.

Jan III Sobieski
(1629-1696) postać ważna dla rezydencji

Hetman wielki, marszałek wielki koronny, król Polski. Zwycięzca spod Chocimia w 1673 roku. W 1683 roku rozgromił siły tureckie Kary Mustafy podczas odsieczy wiedeńskiej. Po wysadzeniu zamku w Sandomierzu przez wojska szwedzkie podczas „potopu” zniszczeniu uległa większość zamkowych pomieszczeń wraz ze znajdującym się w nich wyposażeniem. Z budowli o kilku skrzydłach ocalało tylko skrzydło zachodnie, które na polecenie króla zostało przebudowane w wolno stojący budynek typu pałacowego.

Najcenniejsze eksponaty

Korona Kazimierza III Wielkiego

Wierna kopia sandomierskiej korony hełmowej przypisywanej Kazimierzowi Wielkiemu, datowanej na XIV wiek. Korona składa się z czterech części wyprofilowanych u góry w lilie o potrójnym zakończeniu, nazywane andegaweńskimi. Powierzchnia każdej z części wysadzana jest szlifowanymi szkiełkami imitującymi szmaragdy, rubiny, szafiry, kryształy górskie, które w średniowieczu były droższe niż oryginalne kamienie szlachetne. Koronę zakładano na hełm, z którym łączyły ją odpowiednie zaczepy. Monarcha ruszał w niej w podróże po kraju.

Oryginalną koronę odnaleziono w 1910 roku, w ogrodzie przy dawnym klasztorze Panien Benedyktynek w Sandomierzu, pod korzeniami starej lipy. W chwili odnalezienia skarbu Polska była pod zaborami Rosji, Austrii i Prus, dlatego o odkryciu wiedziało tylko nieliczne grono. W 1911 roku zabytek został przewieziony do Skarbca Katedry Wawelskiej. Dzisiaj znajduje się w Muzeum Katedralnym imienia Jana Pawła II na Wawelu w Krakowie.

Szachy

Sandomierskie

Zestaw bierków szachowych datowany na XIII wiek. To najcenniejszy zabytek w zbiorach archeologicznych Muzeum Okręgowego w Sandomierzu. Szachy zostały odnalezione w 1962 roku, podczas badań wykopaliskowych na sandomierskim Wzgórzu Staromiejskim, przez Elgię i Jerzego Gąsowskich, archeologów z Polskiej Akademii Nauk. Znaleźisko uznawane jest za unikatowe na skalę europejską, bo obejmuje prawie cały komplet bierków dla dwóch graczy.

Szachy zostały wykonane – prawdopodobnie z poroża jelenia – w stylistyce arabskiej. W związku z zakazami Koranu, zabraniającymi realistycznego przedstawiania istot żywych, muzułmanie przekształcili pierwotne hinduskie wzory figur w formy abstrakcyjne, a warstwę znaczeniową ukryli pod postacią geometrycznych symboli.

Działo oktawa kartauny

Oktawa kartauny to siedemnastowieczne działo artyleryjskie o małym zasięgu. Zostało odnalezione w czasie prac stabilizujących sandomierskie wzgórze zamkowe w 1996 roku. Pochodzi z czasów „potopu szwedzkiego”.

Czy wiesz, że...

Oktawa kartauny była działem ładowanym odprzodowo. Krótka lufa jest cechą pozwalającą odróżnić kartaunę od podobnych konstrukcyjnie dział długolufowych: kolubryn i falkonetów. Kartauny miały mały zasięg i dużą szybkość początkową pocisków. Wprowadzono je do powszechnego uzbrojenia w XVII wieku. Broni tego typu używano przeważnie do obrony fortec. Były cenione, bo wymagały małej ilości prochu. Taka oszczędność była szczególnie ważna w trakcie oblężenia.

Denar księcia Bolesława IV Kędzierzawego

Denar datowany na lata 1157-1166. Ukazuje trzech książąt w trakcie uczty. Jest to historyczny moment zgody pomiędzy braćmi juniorami, tuż po wypędzeniu Władysława II Wygnańca. Na monecie znajduje się jedyny znany z epoki wizerunek Henryka Sandomierskiego, który panował w sandomierskim zamku.

Awers

Popiersie księcia na wprost trzymającego miecz, po prawej stronie znak menniczy: leżąca litera B, w otoku BOLEZLAS.

Revers

Trzej książęta siedzący za stołem w trakcie uczty. Pośrodku znajduje się Bolesław IV Kędzierzawy – władający Mazowszem, Śląskiem oraz dzielnicą senioralną wraz z Krakowem (od 1146 roku). Po jego lewicy widzimy Henryka Sandomierskiego, księcia sandomierskiego w latach 1146-1166, a po prawicy – Mieszka III Starego.

Ciekawostki architektoniczne

- Najstarszą zachowaną częścią zamku jest baszta zwana „kurza stopa” – wzniesiona około 1480 roku za panowania Kazimierza IV Jagiellończyka. Wieża była pierwotnie połączona z tzw. Wielkim Domem z czasów Kazimierza Wielkiego. Wejście do niej zdobi barokowy portal z I poł. XVII wieku z herbem Szreniawa jego fundatora – starosty sandomierskiego Stanisława Lubomirskiego. W wieży obecnie znajduje się punkt widokowy.

W zamkowych piwnicach eksponowane jest lapidarium – detale rzeźbiarsko-architektoniczne z renesansowego Zamku Królewskiego w Sandomierzu, warsztatu Benedykta Sandomierzanina – architekta i budowniczego, czołowego przedstawiciela gotycko-renesansowego nurtu w architekturze powstającej w kręgu polskiego dworu Jagiellonów.

Zamek Królewski w Sandomierzu ma dziś kształt wolno stojącego budynku typu pałacowego o klasycystycznym stylu. Charakteryzuje go ciężka fasada o boniowanej, dekoracyjnej podstawie, masywne gzymsy i niemal kompletny brak podziałów architektonicznych. Współczesny gmach stanowił niegdyś skrzydło zachodnie monumentalnego czworoboku renesansowego zamku. Po wysadzeniu twierdzy przez wojska szwedzkie w 1656 roku, ocalało jedynie nieukończone wówczas skrzydło zachodnie i to z naruszonymi partiami ścian. Jego odbudowa – prowadzona w latach 1680-1688 – była zasługą Jana III Sobieskiego.

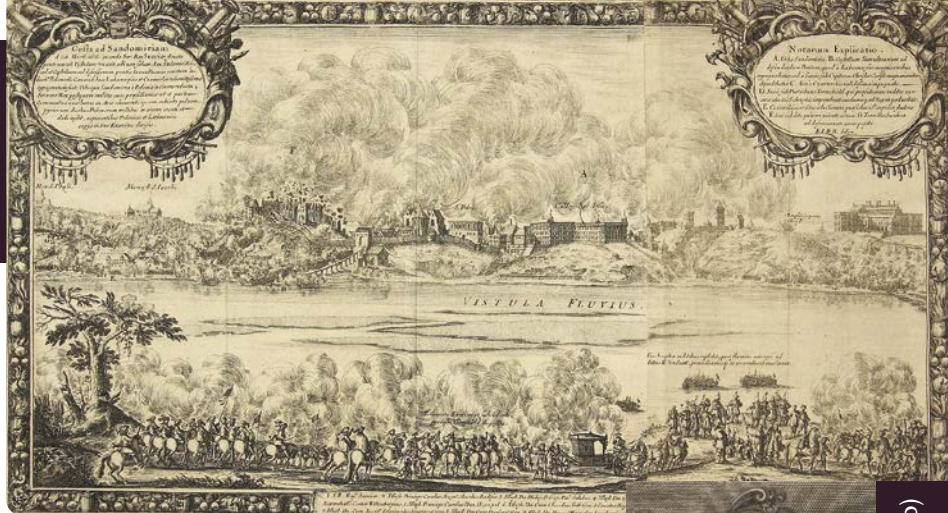

Zdarzyło się w rezydencji

Wysadzenie Zamku Królewskiego w Sandomierzu przez wojska szwedzkie

„Potop szwedzki” przyniósł sandomierskiej twierdzy tragiczny los. Wojska szwedzkie zajęły Sandomierz 13 października 1655 roku. Okupanci gromadzili na zamku obfite zapasy broni i prochu oraz zrabowane w okolicy łupy. Pod koniec roku Sandomierszczyzna stała się areną walk partyzanckich, a w lutym kolejnego roku do miasta wkroczyły oddziały Stefana Czarnieckiego.

Przewaga wojsk polskich stawiała się przygniatająca, dlatego 2 kwietnia 1656 roku król Szwecji Karol Gustaw podjął decyzję o ewakuacji. Rankiem 3 kwietnia Szwedzi opuścili warownię na trzech wielkich łodziach. Jedynie trzydziestoosobowa grupa obrońców nie zdołała umknąć. Nim polegli oni w walce, zaminowali wypełnione prochami zamkowe piwnice. Czarniecki został uprzedzony o zagrożeniu, jednak nie był w stanie powstrzymać żołnierzy, czeladzi obozowej i innych, którzy wdarli się na zamek, w momencie kiedy nastąpił wielki wybuch. Doszło do wysadzenia obiektu w powietrze, co zakończyło rezydencyjny rozdział historii Zamku Królewskiego w Sandomierzu.

Karol X Gustaw (1622–1660)

Karol Gustaw
ucieka z Sandomierza

Według polskich źródeł zginęło wówczas pięset osób, choć niemiecki historyograf Samuel Puffendorf wspomina o dwóch tysiącach zabitych. Zniszczeniu uległa większość zamkowych pomieszczeń wraz ze znajdującym się w nich wyposażeniem. Z budowli o kilku skrzydłach ocalało tylko skrzydło zachodnie – istniejące do dzisiaj. Inwazja wojsk szwedzkich na Rzeczpospolitą w połowie XVII wieku spowodowała ogromne straty. Pomimo, że większość polskich zamków i twierdz poddawała się Szwedom bez walki, zostały zniszczone i złupione jako potencjalne miejsca oporu. Wiele zniszczonych rezydencji – w tym sandomierska – po potopie szwedzkim nigdy nie zostało odbudowanych i nie odzyskało świetności, a wizerunki niektórych znamy tylko dzięki pracom szwedzkiego wojskowego – Erika Dahlberga.

i Czy wiesz, że...

Z tym wydarzeniem związana jest również legenda o rycerzu zwanym Bobolą, który przeżył wybuch. Motyw ten wykorzystał Henryk Sienkiewicz w „Potopie”.

Plan wycieczki

8 obowiązkowych punktów

„Dzieje zamku sandomierskiego”

Ekspozycja przedstawia bogatą historię zamku od wczesnego średniowiecza do czasów współczesnych. Ilustruje jego dzieje poprzez zmiany, jakie w nim następowały w wyniku funkcji pełnionych w poszczególnych epokach.

„Kuchnia królewska”

Przestrzeń ekspozycyjna dla rzemiosła artystycznego – m.in. kolekcji wyrobów złotniczych i konwisarskich renomowanych wytwórni europejskich z terenu Polski, Rosji, Niemiec, Francji czy Austrii. Najliczniejszą grupę stanowią srebra stołowe i toaletowe tzw. „skarbu małachowskiego”.

„Sandomierskie dziedzictwo”

Wystawa prezentująca zabytki związane z historią Sandomierza. Ważne miejsce na ekspozycji zajmują kopie przywilejów królewskich, które ugruntowały rozwój samorządności miejskiej i przyczyniły się do dalszego rozkwitu gospodarczego miasta. Wyjątkowym eksponatem jest kopia korony sandomierskiej przypisywanej Kazimierzowi Wielkiemu, która stanowi dziś jedną z nielicznych pamiątek po królach polskich i jest unikatowym przykładem korony hełmowej.

„Lapidarium”

Fragmenty detali rzeźbiarsko-architektonicznych (1520-1527) z renesansowego okresu Zamku Królewskiego w Sandomierzu. Warsztat Benedykta Sandomierzanina – architekta i budowniczego pochodzenia niemieckiego, czołowego przedstawiciela gotycko-renesansowego nurtu w architekturze powstającej w kręgu polskiego dworu Jagiellonów.

„Ziemia Sandomierska w pradziejach i wczesnym średniowieczu”

Region sandomierski nazywany jest archeologicznym rajem ze względu na liczbę i różnorodność stanowisk archeologicznych. Ekspozycje prezentowane na wystawie zostały ułożone w porządku chronologicznym, począwszy od starszej epoki kamienia zwanego paleolitem przez neolit, epokę brązu, żelaza po wczesne średniowiecze.

„Krzemień pasiasty w biżuterii i małych formach złotniczych”

Kolekcja dzieł z zakresu klasycznej biżuterii, małych form rzeźbiarskich oraz obiektów instalacji zainspirowanych krzemieniem pasiastym. Ten kamień to miejscowy geologiczny unikat o niepowtarzalnym usłojeniu z piękną zawilgocą linii i zadziwiającym bogactwem szlachetnej, niemal monochromatycznej palety barw.

„Dawna wieś sandomierska”

Wystawa etnograficzna prezentująca wybrane aspekty kultury ludowej – duchowej i materialnej dawnych mieszkańców ziemi sandomierskiej. Do unikatowych zabytków zaliczyć należy jedyny zachowany w Polsce oryginalny egzemplarz sukmany męskiej z końca XIX wieku, eksponowany wspólnie z innymi elementami odświętnego sandomierskiego stroju ludowego.

„Ciemne ścieżki”

Ekspozycja poświęcona Jarosławowi Iwaszkiewiczowi – jednemu z mistrzów literatury polskiej XX wieku. Wystawa zarysowuje sylwetkę i twórczość autora „Czerwonych tarcz”, wyraźnie akcentując biograficzne i literackie związki Iwaszkiewicza z Sandomierzem. Wystawę wzbogacają meble oraz pamiątki po pisarzu.

Znajdź nas w sieci

 [Bądźmy w kontakcie](#)

 [Strona WWW](#)

 [Konto na Instagramie](#)

 [Profil na Facebooku](#)

 [Kanał na YouTube](#)

